

Slikovnica "Ja se mraka ne bojim" Ljubica Kolarić Dumić

Polović, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:039568>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za odgojne i obrazovne znanosti

MAJA POLOVIĆ

SLIKOVNICA

„Ja se mraka ne bojim“

Ljubica Kolarić-Dumić

Završni rad

Pula, lipanj, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za odgojne i obrazovne znanosti

MAJA POLOVIĆ

SLIKOVNICA

„Ja se mraka ne bojim“

Ljubica Kolarić-Dumić

Završni rad

JMBG: 0303031320, izvanredni student

Studijski smjer: Stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Dječja književnost

Mentor: doc. dr. sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, lipanj, 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Maja Polović, kandidat za prvostupnika Predškolskog odgoja, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogeg vlastitog rada, temelji se na mojim istraživanjima te se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da niti jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, _____ 2015.

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
SUMMARY	6
1. UVOD	7
2. SLIKOVNICA	8
2.1. PRIKAZ POVIJESNOG RAZVOJA SLIKOVNICE	9
2.2. TEHNIČKE KARAKTERISTIKE SLIKOVNICE	12
2.3. VAŽNI ELEMENTI U UMJETNOSTI OBLIKOVANJA SLIKOVNICE	12
2.4. PODJELA I FUNKCIJE SLIKOVNICE	14
3. DIJETE I SLIKOVNICA	18
3.1.KORACI I CILJEVI U UPOZNAVANJU DJECE SA SLIKOVNICOM.....	19
3.2. ULOGA SLIKOVNICE U RAZVIJANJU KNJIŽEVNIH KOMPETENCIJA DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI	20
3.2.1.Slikovnica u odgojnome procesu	21
3.2.2.Slikovnica u roditeljskom domu	24
4. INTERPRETACIJA SLIKOVNICE „Ja se mraka ne bojim“ Ljubice Kolarić-Dumić	25
5. ZAKLJUČAK.....	43
6. LITERATURA	44
PRILOZI.....	47

SAŽETAK

Tema ovog rada je slikovnica. Slikovnica je prva knjiga u životu djeteta, prijelaz od situacijskog konteksta na kontekst simbola. Svrha joj je pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi. Razvija spoznajni svijet djeteta, izaziva emocije, razvija govor i bogati fond riječi te zadovoljava potrebu za novim.

Ovim radom, kroz dva glavna dijela, nastojalo se ispitati te postavke.

U *prvom* dijelu govori se o slikovnici kao književnoj vrsti, objašnjava se koje mjesto ona zauzima u djetinjstvu djeteta, koliki je njen značaj u razvoju djeteta i koje se zanimljivosti kriju iza njenog, često podcjenjenog imena.

U *drugom* dijelu rada razrađena je teza rada, a to je oprimjenjivanje i konkretizacija na primjeru slikovnice „Ja se mraka ne bojim“, autorice Ljubice Kolarić-Dumić. Autorica je djetinji strah od mraka preokrenula u prijateljstvo djeteta s mrakom i upravo time stvorila jedno sasvim drugačije, šaljivo i veselo djelo u svijetu dječje književnosti.

Ovaj rad pisan je s ciljem prikazivanja slikovnice kao vrijednog blaga djetinjstva koje ne smije biti podcijenjeno osobito zato jer je riječ o glavnoj književnoj vrsti u dječjoj književnosti koja ima mnogostruke funkcije u razvoju djeteta.

Ključne riječi: dječja književnost, razvoj književnih kompetencija, slikovnica, Ljubica Kolarić-Dumić, „Ja se mraka ne bojim“.

SUMMARY

Theme of this work is a picture book. The picture book is the first book in a child's life, the transition from situational context to context of symbols. Its purpose is to help children discover the world and the medium of the written word. Develops cognitive world of a child, causing emotions, develop speech, rich vocabulary and meet the need for new.

With this work, through the two main parts, it sought to examine these attitudes.

The first part begins by describing the picture book as a literary type. It explains which part it takes place in childhood of a child, what is its significance in the development of the child and which are the interests behind her, often undervalued name.

In *the second* part of the work presents the thesis of work, and that is applying and concretization on the example of the picture book "I'm not afraid of the dark", author by Ljubica Kolarić-Dumić. The author is fear of the dark turned into friendship and just created an entirely different, humorous and joyful work in the world of children's literature.

This work was written in order to display the picture book as a valuable treasure of childhood that must not be underestimated especially because it comes to the main genres in children's literature, which has many functions in child development.

Keywords: children's literature, the development of literary competence, picture book, Ljubica Kolarić-Dumić "I'm not afraid of the dark".

1. UVOD

Dječja književnost ima značajnu ulogu u razvoju svakog djeteta i utječe na razvoj književnih kompetencija djeteta. Preko nje dijete ulazi u svijet književnosti općenito. Kako dijete raste, tako se postepeno upoznaje s vrstama dječje književnosti.

Prvu ulogu u tome ima slikovnica, često podcijenjena i zanemarena vrsta književnosti koja u sebi krije dragocjeni biser, blago koje će dijete učiniti bogatijim u daljnjem razvoju u svijetu književnosti. Cilj ovog rada je prikazati slikovnicu u njenom najboljem ozračju, pokazati kako upravo ona ima veliku ulogu u ranim godinama života svakog djeteta i kako preko nje ono upoznaje svijet oko sebe.

Rad je koncipiran tako da nas kroz tri dijela uvodi u svijet slikovnice.

Prvi dio rada odnosi se na slikovnicu kao vrstu dječje književnosti. Ovim poglavljem definirat ćemo što je slikovnica tj., prikazat ćemo njene tehničke karakteristike kao i važne elemente u umjetnosti njenog oblikovanja. Vidjet ćemo koje su njene funkcije i podjele te tko je i na koji način imao značajnu ulogu u njenom povijesnom razvoju, od samih početaka pa sve do danas.

Drugi dio rada usko je vezan uz ulogu književnosti u razvoju djeteta kao i važnost dobre interpretacije slikovnice kako u odgojnom procesu, tako i u roditeljskom domu. Osim roditelja koji bi svome djetetu trebali od najranije dobi čitati slikovnice, značajnu ulogu ima i sam odgojitelj. Kako bi odgojitelj u svome radu na što bolji način interpretirao sadržaje književnog djela, u ovom slučaju slikovnice, treba slijediti potrebne korake koji ga dovode do postizanja željenih ciljeva. Stoga, potrebno je da odgojitelj bude što bolje informiran i stručno pripremljen za tu ulogu, ulogu posrednika koji će uvesti dijete u svijet slikovnice.

Treći dio rada u cjelosti je posvećen slikovnici „Ja se mraka ne bojim“, autorice Ljubice Kolarić-Dumić. Preko biografije, kako same autorice slikovnice, tako i autorice glazbe i ilustratora upoznat ćemo osobe koje su zaslužne za nastajanje ove slikovnice. Suradnjom ovih krasnih ljudi nastalo je zanimljivo i kreativno djelo. Interpretacijom slikovnice ulazimo u sami centar misli autorice koja na kreativan i pomalo razigrani stil pokušava sprijateljititi djecu i mrak. Ovom slikovnicom autorica želi pokazati djeci kako zajedno mogu prevladati strah od mraka.

2. SLIKOVNICA

„Slikovnica je “blago djeteta“, blago koje ne gubi vrijednost ni kada odrastemo i koje će, kada mu se vratimo, opet učiniti da u nama zatitraju neki dragocjeni osjećaji.“

Dobрила Belamarić¹

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće.² U dječje ruke dopijeva već u prvoj godini, a zanimanje za nju prestaje negdje u drugom razredu osnovne škole kad djeca mogu samostalno čitati. Koliko god bila kratka, ona je ipak u dječjim očima knjiga.

Slika je vizualni medij, znak koji govori sam za sebe, a slikovnica je serija slika prilagođenih mogućnosti djece pojedine dobi.³ U suvremenom svijetu postoji sve veća tendencija ka vizualnoj komunikaciji te se ona već od najranije dobi smatra svojevrsnim medijem za razvijanje osjetljivosti primanja poruka iz vizualnog koda.

Slikovnica u najranijoj dobi djetetu postaje vjeran prijatelj. Ona mu pomaže da njegovo shvaćanje svijeta bude što potpunije te stvara vezu između svijeta i velike dječje radoznalosti prema tome svijetu. U početku slikovnica ima funkciju igračke koja nudi djetetu odgovore na niz pitanja, otvara sve putove prema književnosti i umjetnosti uopće, a kasnije i susret s pisanom riječi. Njen tekst često zamjenjuje riječi odraslih.

Dobрила Belamarić govori kako je u današnje vrijeme naše potrošačko društvo od slikovnice napravilo potrošnu robu, i to najčešće vrlo jeftinu, i novčano i, još žalosnije, jeftinu duhom. Veliki broj takvih slikovnica proširio se posvuda, prodaju se na neprimjerenim mjestima, čak i na kioscima i samoposluživanjima. Dobronamjerni roditelji nerijetko svojoj djeci kupuju mnoštvo takvih slikovnica i čude se kada ih djeca ne cijene, nego se razbacuju njima i kidaju ih. Dijete će početi cijeniti takvu slikovnicu upravo tada kada roditelj ili neka druga odrasla osoba svojom interpretacijom, uživljavanjem u doživljaje junaka bude dao duh jeftinoj slikovnici. Tada dijete prihvaća takvu slikovnicu, ali zapravo ne nju, nego živo prisustvo koje daje čitatelj.⁴

¹ Belamarić, D. (1996.), *Slikovnica kao dragocjenost, kao blago djetinjstva*, str. 21., u: *Dijete, vrtić, obitelj*, br. 5.

² Crnković, M., Težak, D. (2002.), *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. g.*, Sveučilište u Zagrebu, str. 15.

³ Sočo, B., (1997.), *Dijete, odgajatelj, slikovnica*, Alinea, Zagreb, str. 9.

⁴ Belamarić, D., (1996.), str. 21.

2.1. PRIKAZ POVIJESNOG RAZVOJA SLIKOVNICE

Može se reći kako je vrlo rano osvještana potreba za čitateljskim materijalima namijenjenim u prvom redu djeci. Ta svijest potiče iz vjerskih razloga budući da se prvim slikovnicama smatraju ilustrirane biblijske knjige ili katekizmi za djecu, ilustrirane knjižice i početnice te ilustrirana izdanja basni. Navedeni čitateljski sadržaji u današnje vrijeme smatraju se prethodnicima slikovnice.

Premda se pojavila već u sedamnaestom stoljeću, tek je dvadeseto stoljeće postalo pravim stoljećem dječje slikovnice. „Začetnikom prve slikovnice smatra se teolog i pedagog Jan Amos Kamenski koji je 1658. godine objavio knjigu *Orbis sensualium pictus*, prvu “edukativnu slikovnicu” u povijesti.“⁵ Uvidom u njezin digitalni oblik i sadržaj koji je namijenjen obrazovanju djece, ali i odraslih, može se zaključiti da se, prema današnjim kriterijima kategorizacije literature za djecu, tu zapravo radi o ilustriranoj knjizi. Nakon pojave *Orbisa* širi se i uspostavljuje objavljivanje slikovnica, a njihova je cijena pristupačna kako bi bile što dostupnije svakom djetetu, jer se vrlo rano razvija svijest o tome da poučavanje djeteta treba započeti slikovnicom.

Hela Čičko spominje kako prvim ocem slikovnice Europljani smatraju weimarskog nakladnika J. Bertucha koji je 1792. godine realizirao sjajan nakladnički pothvat objavivši divot-izdanje *Slikovnice za djecu*, sa 6.000 bakroreza. *Slikovnicu* je prodavao u kompletu, ali i pojedinačno, kako bi je učinio dostupnom djeci i roditeljima slabijeg imovinskog stanja. Naime, Bertuch je smatrao kako je dječja slikovnica obvezan dio inventara dječje sobe poput krevetića, lutke ili drvenog stolića. Zalagao se da najranije poučavanje djeteta započne preko slika.⁶

Štefka Batinić i Berislav Majhut ističu kako je posebno zanimljiv razvoj dječje književnosti u Njemačkoj odnosno na njemačkom govornom području. Pojam slikovnice (njem. Bilderbuch) u početku se koristi za svaku knjigu opremljenu slikama i tek se drugoj polovici 19. stoljeća taj pojam sužava na knjige u kojima dominira ilustracija namijenjena maloj djeci. Oko 1830. godine javljaju se slikovnice poetskog tipa (narodne lirske pjesme, dječje rime, narativne pjesme, bajke) s ilustracijom kasnoromantičkog stila. Razdoblje bidermajera jednako njeguje i slikovnice s motivima genre slikarstva. U realističkom crtežu

⁵ Čičko, H., (2000.), *Dva stoljeća slikovnice*, str. 17., u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 17.-19., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.

⁶ Isto.

prikazani su ljupki, sentimentalni, a ujedno i didaktički prizori iz svakodnevnog građanskog i dječjeg života.⁷ „Na mogući drugačiji pristup ukazuje pojava najpoznatije i najosporavanije slikovnice 19. stoljeća, *Struwwelpeter* (*Janko Raščupanko*) frankfurtskog liječnika Heinricha Hoffmanna. *Struwwelpeter* (*Janko Raščupanko*), prva prava slikovnica, kako neki smatraju, objavljena je 1845. godine, ali pod spomenutim imenom izlazi tek od 5. izdanja 1847. godine. Ona nastoji prenijeti osnovne norme i vrijednosti građanskog staleža 19. stoljeća, ali to radi na posve drugačiji način, kako u tekstualnom tako i u slikovnom pogledu.“⁸ Sličnim načinom služi se i Wilhelm Buch u svojoj najpoznatijoj knjizi za djecu *Max i Maritz* (1865. godine). Ona ga je zajedno s Hoffmannom svrstala u klasike dječje književnosti. „Osamdesetih godina 19. stoljeća, Lothar Meggendorfer, njemački ilustrator, napravio je prve žive (trodimenzionalne i pop up) knjige.“⁹

U Velikoj Britaniji rani razvoj slikovnice sličan je onom u Njemačkoj. „Prvom pravom ilustriranom slikovnicom Englezi smatraju prijevod *Orbis Sensualium Pictusa* iz 1659. godine. Početkom 19. stoljeća javljaju se nakladnici poput Johna Harrisa koji se bave izdavanjem slikovnica kao redovnom djelatnošću. 1846. godine izlazi *Book of Nonsense* Edwarda Leara u kojem njegovi crteži imaju itekako značajnu ulogu. Knjige-igračke (toy-books, velike slikovnice formata 26x24 cm) pojavljuju se pedesetih godina po niskim cijenama od svega šest penija ili 1 šilinga u neuništivoj verziji na tvrdom kartonu. One zahtijevaju velike naklade kako bi uspjele zadržati nisku cijenu.“¹⁰ Zanimljiva je rečenica nakladnika Georga Routledgea koji navodi kako naslov počinje stvarati profit tek nakon prodanih 50 000 primjeraka. U tijeku sedamdesetih pojavljuju se tri ilustratora koji će englesku slikovnicu uzdignuti do vrha. To su Kate Greenaway, Walter Crane, Randolph Caldecott. Po ilustratoru Caldecottu zove se i najprestižnija američka nagrada za slikovnicu.¹¹

Razne spoznaje o povijesti tiskanja i nakladništvu slikovnice u Hrvatskoj dovode do zaključka kako se slikovnica pojavila znatno kasnije nego u Njemačkoj i Velikoj Britaniji.

Zanimljivo je i opažanje kako u početku nije ni postojao hrvatski termin kojim bi se označavale oslikane knjige namijenjene djeci, nego se tek 1869. godine pojavljuje riječ

⁷ Batinić, Š., Majhut, B., (2000.), *Počeci slikovnice u Hrvatskoj*, str. 23.-24., u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 23.-38., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.

⁸ Isto, str. 24.

⁹ Isto.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto.

slikovnjak koja u Filipovićevu¹² Hrvatsko-njemačkom riječniku stoji uz njemačku natuknicu Bilderbuch. U to je vrijeme termin zapravo bio potrebniji kako bi pokrio njemačke i francuske dječje knjige, jer su se hrvatske tek tada počele pojavljivati.¹³ Činjenica da prva prava slikovnica nije sačuvana predstavlja poteškoću pri smještanju pojave prvih slikovnica u Hrvatskoj u vremenski okvir. 1880. godine u popisu knjiga knjižare Mučnjak i Senftleben javlja se i upotrebi je termin slikovnica. Stoga, pojavu prve dječje slikovnice koju su objavili hrvatski nakladnici treba tražiti negdje u drugoj polovici sedamdesetih.¹⁴

Najstarija sačuvana slikovnica je *Domaće životinje* za koju je tekst, prema slikama H. Leutemanna, koje su litografirane u Stuttgartu, napisao Josip Milaković, a objavljena je 1885. godine u Zagrebu. Nakladnici su bili Albrecht i Fiedler. Osam litografija otisnuto je samo na jednoj strani boljeg papira. Slike su u položenom formatu i prikazuju realistički slikane domaće životinje koje mirno poziraju u profile pokazujući svoju karakterističnu konturu.¹⁵

Ubrzo su se javili i nakladnici u drugim gradovima: u Karlovcu Sagan 1896., u Donjem Miholjcu Margold 1910. godine.

„Precizno dotiranje pojave prve slikovnice, dakle, ostaje na razini pretpostavke. Do početka 20. stoljeća u Hrvatskoj je izdano svega dvadesetak slikovnica. Hrvatski pedagoški književni zbor u svojoj nakladničkoj cjelini Knjižnica za mladež u vremenskom razdoblju od 67 godina (1878. – 1945.) objavio je više od 130 publikacija među kojima nema nijedne slikovnice. Navedene činjenice upućuju na zaključak da je slikovnica u kontekstu nakladništva u povijesti prilično nezamjenjiva i na marginama, odnosno nakladničko je tržište bilo više na strani literature namijenjene starijoj djeci i mladeži negoli mlađoj djeci. Ne postoje precizni statistički podaci koji bi govorili o tome koliko se nakladnika na hrvatskom tržištu u razdoblju od 1945. godine bavilo izdavanjem slikovnica, budući da se većina njih bavila izdavanjem različitih vrsta knjiga za djecu. Kao istaknutije nakladnike slikovnica u razdoblju 1900. – 1918. navode se Kuglija i Margold.“¹⁶

Prema obliku i namjeni, slikovnice u prošlosti ne odstupaju od klasičnih uzoraka. Slikovnica kao npr. leporello, pojavljuje tek početkom 20. stoljeća, točnije 1910. godine. S obzirom na ulogu teksta, najstarije hrvatske slikovnice moguće je svrstati među slikovnice bez

¹² Hrvatski biografski leksikon, *Filipović Ivan*, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=6017>, preuzeto 28.5.2015.

¹³ Batinić, Š., Majhut, B., (2000.), str. 25.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto, str. 26.

¹⁶ Martinović, I., Stričević, I., (2001.), *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu*, Libellarium, IV, 1, Pregledni znanstveni rad, str. 43.

teksta, slikovnice s tekstem u stihovima i narativne slikovnice – s više kratkih priča ili pričom koja se proteže kroz cijeli tekst. Slike u slikovnici rijetko su izvorno hrvatske. Slike se kupuju od inozemnih ilustratora ili ih slikaju hrvatski autori pa se potom tiskaju u inozemstvu, a zatim preko kupljenih klišeja tiskaju u Hrvatskoj.¹⁷ Nakladnici uglavnom ne navode imena i prezimena autora i ilustratora te je većina slikovnica u prošlosti anonimna. Prvi hrvatski ilustrator slikovnica za kojeg znamo imenom i prezimenom je Vladimir Kirin sa svojom *Dječjom čitankom o zdravlju* iz 1927. godine. Nepotpisani autor pjesama u knjizi je Ivana Brlić Mažuranić.¹⁸

U preko dvije trećine slikovnica tekstovi su poezija, petina proza, a samo jedna desetina su slikovnice bez teksta ili s minimalnim tekstem. Stihovi su u tradiciji hrvatskog 19. stoljeća. Proza se upotrebljava u 20% slikovnica, dok se na slikovnice bez teksta ili s minimalnim tekstem odnosi tek u 10%.¹⁹

2.2. TEHNIČKE KARAKTERISTIKE SLIKOVNICE

Kod tehničkih karakteristika slikovnice važnu ulogu ima način na koji se ona izrađuje. Što je dijete manje, slikovnica treba biti manjeg formata, mekših korica i sa što manje teksta. Potrebno je da bude izrađena od bezopasnih materijala, plastificirana, mekih korica, jer malo dijete u najranijem razdoblju svog života svijet istražuje osjetilom dodira pa često slikovnicu stavlja u usta. Kako dijete raste tako i slikovnica poprima sve više karakteristike “prve” knjige. Slikovnica ima tvrde korice, većeg je formata, mekanih listova s puno više teksta.

2.3. VAŽNI ELEMENTI U UMJETNOSTI OBLIKOVANJA SLIKOVNICE

Važni elementi u umjetnosti oblikovanja slikovnice su: materijal, format, oblik, dimenzije, tekst, slika, likovne tehnike te vrsta slova.²⁰

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto, str. 27.

¹⁹ Isto, str. 28.-29.

²⁰ Kosar, M., Rošker, C., (1999.), *O kakva je to čarolija?*, str. 220., u: Paragvaj, S., (1999.), *Međunarodni stručno-znanstveni skup Likovna komunikacija u teoriji i praksi predškolskog odgoja*, Opatija; Dječji vrtić Opatija; Lovran: Općina Lovran.

Materijal kojim je slikovnica napravljena može biti karton, papir, plastika, platno i drugi materijali ovisno o dobi djeteta. Bitno je da materijal ne bude opasan i štetan za dijete. Struktura materijala treba biti primjerena dobi djeteta. Slikovnica može biti različitog **formata, oblika i dimenzija**. Potrebno je odabrati i prilagoditi odgovarajući format, oblik i dimenziju djetetovoj dobi. Slikovnice mogu biti sasvim malenog formata (12 x 12 cm i manje) tako da su prilagođene veličini dječje ruke ili mogu biti velikih formata kada su namjenjene grupnom radu s djecom. Oblik slikovnice može ponekada korespondirati s njenim sadržajem (npr. knjiga u obliku kuće, automobile, lopte, ruke, itd.).²¹ **Odnos teksta i slike** treba činiti harmoničnu cjelinu. **Jezik** u slikovnici treba sadržavati sve odlike kvalitetnog književnog izražavanja. **Tekst** treba biti jasan, jednostavan i djetetu razumljiv, smislen, zanimljiv, pisan u duhu hrvatskog jezika (ukoliko se radi o prijevodu), gramatički i pravopisno točan. Slova trebaju biti što veća tj., veličina slova treba biti prilagođena dobi djeteta.²² Riječnik kojim je pisan tekst treba biti prilagođen dobi djeteta sa što jednostavnijim melodičnim rečenicama gdje se izbjegava korištenje inverzija. **Slika** je vizualni medij, znak koji govori sam za sebe. U najranijoj dobi ona je svojevrstan medij za razvoj osjetljivosti primanja poruka iz vizualnog koda. Ilustracija određuje slikovnicu i daje joj karakter. Ona može biti izražena raznim likovnim tehnikama i treba imati izvrsnu reprodukciju. Branka Hlevnjak govori kako bitna okolnost u kojoj nastaje ilustracija, bez obzira na to crta li umjetnik, slika, fotografira, kolažira ili radi na drugi način, namjenjuje li rad djeci ili odraslima, jest činjenica da ga na slikanje potiče priča, stih, ugođaj ili raspoloženje. Ilustrator je creator-interpretator: slušajući prozu ili poeziju prije ostalih, on je prosvjetljuje slikom i tumači na svoj način. Važnost prvih dječjih slikovnica u razvoju djeteta zahtijeva dobru sliku pročišćenog i pojednostavljenog simbola i ikone, sliku koja neće opterećivati suvišnim detaljima, odvlačiti dječju pažnju na nebitno, niti će zatvoriti prostor slobodnim asocijacijama. Manja kićenost i veća jednostavnost, shematski je prikaz traženog učinka ilustracije.²³ Slika predložuje djetetu svijet u njegovom okruženju. Ona je najuvjerljiviji posrednik između stvarnosti i djeteta. Slika potiče dijalog između djeteta i lika u slikovnici. Ilustracija navodi čitatelja - gledatelja da vidi više i dalje od skromnih slika koje su probudile riječi u njegovu skučenom svijetu doslovnosti. Ilustrator potiče čitatelja da vidi i čita između

²¹ Isto.

²² Čitaj mi!, **O slikovnici**, <http://www.citajmi.info/slikovnica/>, preuzeto 27.5.2015.

²³ Hlevnjak, B., (2000.), **Kakva je to knjiga slikovnica?**, str. 7.-8., u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 7.-11., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.

redaka. Slika ima prednost pred riječi zbog toga što se brže i lakše čita, tj. odmah se vidi kao cjelovit simbol.²⁴

Ilustracija dolazi od latinske riječi *ilustris* što znači osvjetljen, svijetao, sjajan, znamenit, slavan, izvrstan, odličan, bjelodan, bistar.²⁵ Upravo zato, ilustracija često pojašnjava tekst, čini ga bistrim, čak znamenitim. Ilustracija u slikovnici treba biti primjerena dobi djeteta. Dok ju dijete promatra ona bi u njemu trebala izazivati vedar ugođaj koji se postiže skladnim i harmoničnim bojama. Ona u sebi treba sadržavati dinamičnost pokreta i ritma. U slikovnici je naglasak stavljen na sliku, jer njome se izražava glavni i najbitniji dio misli. Slikom se animiraju čitatelji slikovnice.²⁶

2.4. PODJELA I FUNKCIJE SLIKOVNICE

Slikovnice se dijele na osnovi različitih kriterija. Mogu se dijeliti s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta. Slikovnice po obliku mogu biti: leporello, *pop-up*, nepoderive, slikovnica igračka te multimedijaska slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk.²⁷

„Po strukturi izlaganja slikovnice mogu biti narativne i tematske. Prema sadržaju mogu biti vrlo raznolike i gotovo je nemoguće navesti sve skupine tema kojima slikovnice pripadaju. Među najzastupljenijim temama su: životinje, svakodnevni život, abeceda, igre, fantastika. S obzirom na vrstu tehnike koja je upotrijebljena pri oblikovanju likovne dimenzije slikovnice mogu biti: fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip - slikovnice te interaktivne slikovnice. U odnosu na sudjelovanje recipijenta postoje slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one za koje je potrebno posredovanje roditelja.“²⁸

²⁴ Isto, str. 8.

²⁵ Isto, str. 9.

²⁶ Čačko, P., (2000.), *Slikovnica, njezina definicija i funkcije*, str. 15., u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 12.-16., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.

²⁷ Martinović, I., Stričević, I., (2001.), str. 51.

²⁸ Isto.

Podjela slikovnica

Čiste slikovnice (bez teksta) namjenjene su najmlađima. Izrađene su od tvrdog kartona, poluplastificirane su sa spužvom ili vodom u međuprostoru. Različitih su veličina od 8-10 cm. Sadrže manji broj stranica s ilustracijama vrlo živih boja. Takav oblik i izrada odgovaraju najmlađima, jer njima slikovnica služi kao igračka. Za tu vrstu slikovnice moguće je da sadrži urezane stranice raznih geometrijskih oblika. U ovu podjelu pripadaju slikovnice tipa harmonike (rastegnu se pa se skupe), tzv. leporello slikovnice. Takve slikovnice sastoje se od šest do deset stranica, a svaka stranica je jedna likovna cjelina ilustrirana s obje strane. Ilustracije temama potiču djeteta na govorno izražavanje pa stoga tekst nije poželjan. Cilj ove vrste slikovnice je vizualno prikazati sadržaje djetetove okoline.²⁹

Slikovnice priče. Takve slikovnice jednostavno su ilustrirane s manje teksta. Što je djeteta manje to je bolje da je tekst u stihovima, jer sadržaj treba biti lakše pamtljiv. Kod ovih slikovnica čvršće je izrađena samo korica, zato treba učiti djeteta kako rukovati slikovnicom, učiti ga listati slikovnicu, a ne ju gužvati.

Slikovnica na prijelazu u knjigu. U njima prevladava tekst. Pričaju o pojavama iz svakodnevnog života, djeci, dalekim krajevima, svemiru i mnogim temama prilagođenim interesima djeteta. Postoji više tipova ovakvih slikovnica. Mogu biti takve da izgledaju kao radni listovi ili bojanke. Ova vrsta slikovnice najčešće je namjenjena djeci predškolske dobi.³⁰

Posebnu vrstu slikovnica čine: *problemske slikovnice*.

Problemske slikovnice

Ova vrsta slikovnica pojavila se u Zapadnoj Europi. Problemske slikovnice su slikovnice iz svakodnevnog života koje se bave problemom međuljudskih odnosa u obitelji i društvu - s djecom u središtu zanimanja. Takve slikovnice pomažu djeci i roditeljima u prepoznavanju i olakšavanju problemskih situacija u vlastitom životu. Hela Čičko navodi kako je odzvonilo uljepšanim pričicama o dobroj, plemenitoj i poslušnoj djeci koja žive ljupko, skladno i sretno sa svojim plišanim medvjedićima, braćom, sestrama i roditeljima.

²⁹ Dječji vrtić „Tratinčica“, *Slikovnica*, <http://www.vrtic-tratincica.zagreb.hr/default.aspx?id=66>, preuzeto 16.9.2014.

³⁰ Isto.

Svakodnevnica uglavnom nije takva. Svoju obitelj i prijatelje volimo i mrzimo, osjećamo potrebu za njima, ali nas ponekad i opterećuju. Moderna se slikovnica stoga nastoji približiti svakodnevnom, stvarnom životu, ne priznajući pritom postojanje tabu - teme. Ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom.³¹

Problemska slikovnica daje djetetu impulse za suočavanje s problemima, traženja rješenja te kritičku prosudbu ponuđenog rješenja. Najčešće teme kojima se ovakva vrsta slikovnica bavi su: rastava roditelja, rastanak od mame ili tate, pomajka ili očuh, smrt u obitelji, potraga za prijateljima i ljubavi, strah od usamljenosti, neuzvraćene ljubavi i slično.

Na temelju objašnjenja što nam donose i u što nas uvode problemske slikovnice, možemo zaključiti da obrada ovako osjetljivih tema traži krajnji opraz i promišljenost. U ovim slikovnicama trebaju biti zastupljeni autori s odgovornošću i kvalitetama umjetnika, pedagoga i terapeuta.³²

Funkcije slikovnice

Funkcije slikovnice često određuju i njezinu pripadnost nekoj vrsti. U literaturi se navodi da slikovnica može imati sljedeće funkcije: zabavnu, informacijsko - odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku. Kako bi ostale funkcije mogle biti ispunjene, slikovnica treba djetetu pružiti zabavu.³³

Zabavna funkcija često je preduvjet za ostvarivanje ostalih. Dijete se treba s knjigom igrati i zabavljati. „Trenuci provedeni uz knjigu ne smiju biti dresura koja bi djetetu knjigu učinila dosadnim i odbojnom. Dijete kroz igru upija znanje koje je za nj na prvi pogled skriveno.“³⁴

Informacijsko-odgojnom funkcijom dijete će u slikovnici dobiti odgovor na mnoga pitanja. Pitanja si može postaviti samo ili se njima obraća roditeljima. Preko ove funkcije dijete može dobiti odgovor na probleme kojih dosada nije bilo svjesno, hodalo je oko njih, no nije ih zamjećivalo.

³¹ Čičko, H., (2000.), str. 17.-18.

³² Isto, str. 19.

³³ Čačko, P., (2000.), str. 15.

³⁴ Isto, str. 16.

Pomoću slikovnice djeci se na kvalificiran i lakši način objašnjava kako razumjeti veze, promjene, odnose među stvarima i pojavama. „Dijete pomoću slikovnice postupno uči razvijati mišljenje: analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje pa čak i apstrakciju.“³⁵

Spoznajna funkcija ima zadaću djetetu omogućiti provjeru njegovih spoznaja i znanja o stvarima, odnosima i pojavama te time pružiti povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti.³⁶

Petar Čačko govori kako je sa stajališta socijalizacije djeteta (pod socijalizacijom podrazumjevamo složen i dugoročan postupak oblikovanja djeteta kao punopravnog člana ljudske zajednice, preporod djeteta u društveno biće) vrlo važna **iskustvena funkcija** slikovnice. Nekoć je dijete obrtnika ili seljaka bilo svjedok proizvodnog procesa, prema svojim sposobnostima u njemu je već od malih nogu i sudjelovalo. Dijete se razvijalo u izbi, koja je mnogo puta bila ujedno i soba i radionica, na dvorištu, u vrtu, bilo je blizu polja i slično. Danas pak, osobito dijete iz grada, ne poznaje okruženje u kojem su prethodne generacije rasle i živjele (dvorište, domaće životinje, šumsko cvijeće, voćke, povrće, pa niti pečenje kruha, leženje pilića i slično). O ovim stvarima doznat će samo iz knjige, televizije ili CD-roma. I zato baš slikovnica može zapodjenuiti razgovor roditelja s djetetom, razmjenu znanja i iskustava te uspostaviti veze između dviju generacija.³⁷ Mnogo toga što dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom, ono može naučiti i spoznati kroz slikovnicu. Slikovnica omogućuje djetetu učenje o multikulturalnosti i multietničnosti, traumatičnom iskustvu rata ili nasilja, o posebnim potrebama pojedinaca te drugim društvenim temama, starim zanatima, dalekim zemljama i slično. U slikovnicama se takve teme obrađuju na zanimljiv, duhovit način, nenametljivo i u prenesenom značenju.

U slikovnici veliku ulogu ima njezina **estetska funkcija**. Estetska funkcija slikovnice ima zadaću kod djeteta izazvati različite emocije i doživljaje. Estetskom funkcijom omogućuje se razvijanje osjećaja za lijepo. „Dijete će vrlo rado uzeti lijepu knjigu. Likovna i grafička strana često su jedini i najvažniji poticaj interesa za knjigu. Slikovnica znatno utječe na ukus djeteta.“³⁸

Kako bi slikovnica kao književna vrsta zadovoljila svoju ulogu, svakom djetetu treba biti omogućeno da se već u najranijoj dobi susretne s njom i upozna s njenim sadržajima. U tome će mu pomoći roditelji, ali i odgojitelji u dječjim vrtićima. Potrebno je, prije nego se odluči za

³⁵ Isto, str. 15.

³⁶ Isto.

³⁷ Isto, str. 15.-16.

³⁸ Isto, str. 16.

izbor slikovnice, upoznati korake i ciljeve koji trebaju biti ostvareni tijekom prezentiranja njenog sadržaja djeci. Četvrto poglavlje ovog rada donosi nam upravo to. U ovom poglavlju saznat ćemo koju ulogu slikovnica ima u odgojnome procesu i roditeljskom domu.

3. DIJETE I SLIKOVNICA

Čitanje je jedna od bitnih životnih aktivnosti. Mala djeca dolaze u dodir sa slikovnicama puno prije nego što nauče čitati. Proces počinje kada dijete u ruci drži prvu slikovnicu ili kada mu roditelji čitaju iz nje. Dijete razumije da je knjiga povezana s nečim ugodnim za njega i važnim za roditelje, s nečim što im omogućuje da se osjećaju dobro. Ono razumije značenje naziva za predmete puno prije nego što ih može izgovoriti. Kasnije razumiju postojanje slike i riječi u knjigama i kako one imaju nekakvo značenje. Upoznavanje sa slikovnicom prvi je korak u razvijanju sposobnosti čitanja i ljubavi prema knjigama.³⁹

„Prva dječja knjiga – slikovnica – pritvorena su vrata u djetetov život! I zato nije svejedno kakvu ćemo mu slikovnicu pružiti i kako ćemo ta vrata odškrinuti!“⁴⁰ Hela Čičko ističe kako se cijela vojska europskih teoretičara, autora, ilustratora i pedagoga brine o tome kako stvoriti dobru slikovnicu koja će probuditi dječju znatiželju, ali je i stišati, poticati žeđ za novim spoznajama, ali je i utažiti, jačati djetetovo zadovoljstvo, ali i suosjećanje. Ponekad je dužnost slikovnice odvesti dijete u svijet mašte i čudesnih bajki kako bi u tim magičnim praslukama spoznalo dobro i zlo.⁴¹

³⁹ Vonta, T., Balič, F., (2011.), *Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama*, str. 2., u: *Dijete, vrtić, obitelj*, br. 66., http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=183379, preuzeto 7.9.2014.

⁴⁰ Čičko, H., (2000.), str. 17.

⁴¹ Isto.

3.1. KORACI I CILJEVI U UPOZNAVANJU DJECE SA SLIKOVNICOM

Kako bi dijete što bolje upoznalo slikovnicu potrebno ga je „provesti“ kroz pojedine faze shvaćanja slikovnice.

Dr. sc. Tatjana Vonta i Fanika Balič donose korake u upoznavanju djeteta sa slikovnicom koji se provode kroz tri faze.

Prvi korak: EVOKACIJA

Kroz fazu evokacije želimo dijete aktivno uključiti u prisjećanje onoga što zna o temi. Najbitnije je u ovoj fazi ustanoviti temelje vlastitoga znanja i vjerovanja kojima možemo pridobiti novo znanje i novo povezati s poznatim. Također u ovoj fazi aktiviramo dijete.

Aktivno uključivanje pruža djetetu aktivno izražavanje svojega znanje i razumijevanja kroz aktivno razmišljanje i govor. Dotadašnja sposobnost djeteta za razmišljanje o temi iznesena je na vidjelo. „Ova faza uvođenja slikovnica sastoji se od nekoliko stupnjeva koje odgojitelji moraju postići:

- upoznavanje s igricama slikovnice, naslovom, ilustracijom i autorom teksta
- predviđanje sadržaja (odgojitelj postavlja djeci određena pitanja te daje priliku djetetu da objasni svoje mišljenje)
- promatranje ilustracija i predviđanje sadržaja na temelju njih.“⁴²

Drugi korak: REALIZACIJA ZNAČENJA

U ovoj fazi djeca dolaze u kontakt s novim idejama u tekstovima slikovnica. Ova faza pokušava podržati djetetovo uključivanje i interes koji je stvoren u prvoj fazi. Dijete povezuje poznato i novo znanje te učvršćuje nova vjerovanja. Odgojiteljeva je uloga čitati tekst s osjećajem za dramatiku te stvoriti uzbudljivo raspoloženje.

⁴² Vonta, T., Balič, F., (2011.), str. 2.-3.

Treći korak: REFLEKSIJA

U ovoj fazi od djece se očekuje da izražavaju svoje ideje vlastitim riječima. Djeca će najbolje zapamtiti ono što su shvatila vlastitim riječima. Zbog toga je naročito potrebna diskusija nakon čitanja. Kroz samu diskusiju djeca obogaćuju svoj riječnik te razmjenjuju nove informacije i ideje s vršnjacima. Uloga odgojitelja je djeci stvarati različite prilike u kojima će ona upotrebljavati i primjenjivati te nove ideje na sve moguće kreativne načine.⁴³

Dakle, dolazimo do zaključka kako su svi ovi koraci međusobno povezani i uvode djecu u svijet slikovnica. Ciljevi ovih koraka su učvrstiti i razviti ljubav prema slikovnicama, pomoći djeci razvijati svoje i prepoznati tuđe emocije, razvijati slobodu izražavanja, izbora i samostalnosti, učvrstiti, razvijati i obogatiti govor, razmišljanje, kreativnost, maštu, čitanje i pisanje te pripremiti djecu za životni put.

3.2. *ULOGA SLIKOVNICE U RAZVIJANJU KNJIŽEVNIH KOMPETENCIJA DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI*

Slikovnica je prva djetetova knjiga.⁴⁴ Slikovnica predstavlja djetetov prvi susret s književnošću i pisanom riječju u najosjetljivijem čovjekovom razdoblju - djetinjstvu. U najranijoj dobi priča u slikovnici ispričana je u obliku ilustracija koje najčešće prikazuju stvari, pojave i osobe u djetetovoj najbližoj okolini - domu. Kako dijete raste tako se i sadržaji slikovnica mijenjaju, postaju "bogatijim". Slika dobiva pratnju u obliku teksta koji ju nadopunjava ili obratno, a pomaže djetetu, najčešće je to predškolsko dijete, da slikovnicu počne gledati kao književnu vrstu.

Znamo da su djeca malene "spužve" koje upijaju svaku riječ koju čuju i pamte stvari koje se događaju oko njih. Upravo zato, bitno je na koji način će ono zapamtiti svoju prvu slikovnicu i njen sadržaj. Slikovnica kao književna vrsta ima značajnu ulogu u razvijanju književnih kompetencija djece predškolske dobi. Preko slika i teksta u slikovnici dijete će stjecati znanja o životnim situacijama koje ga okružuju, početi stvarati vlastite stavove i razvijati vještine čitanja i učenja slova. Možemo reći kako slikovnica ima ulogu didaktičkog sredstva koje daje poticaj djeci i olakšava prvi susret djeteta sa slovima i brojevima. U razvoju

⁴³ Vonta, T., Balič, F., (2011.), str. 3.

⁴⁴ Čitaj mi!, preuzeto 27.5.2015.

književnih kompetencija veliku ulogu ima odgojitelj koji treba na što bolji način približiti slikovnicu djetetu. Treba mu pomoći i poticati ga da samo otkriva čari slikovnice i približiti mu vrijedne književne sadržaje koja ona nudi.

3.2.1. Slikovnica u odgojnom procesu

Veliku ulogu u odgojnom procesu, osim roditelja, ima odgojitelj. Odgojitelj je osoba koja predstavlja “vezu” između okoline i djeteta. On kroz svoj rad skrbi o odgoju djeteta, njegovoj naobrazbi, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti te prati njegov razvoj od prvih godina života pa sve do polaska u školu.

Maria Montessori slijedećim je riječima završila svoj govor pred učiteljima u Indiji, naglasivši da se tu krije jezgra zadatka učitelja i odgajatelja: *"Pomozi nam Bože da prodremo u tajne djetinjstva, kako bi mogli znati, voljeti i služiti djetetu u skladu sa tvojim zakonima o pravednosti i slijediti Sveti Duh."*⁴⁵

Kako bi odgojitelj bio što uspješniji u formiranju lika djeteta od njegove najranije dobi, kako fizički tako i što je najbitnije psihički, treba na što primjereniji način upoznavati dijete s raznim sadržajima u svome radu. Osim što će na razne načine poticati dijete da bude likovno kreativno i razvijati motoriku, bitnu ulogu ima i razvoj djetetovog govora. Da bi dijete od najranije dobi lakše shvatilo svijet koji ga okružuje, potrebno je puno razgovarati s njime, čitati mu, pokazivati mu razne slike predmeta s kojima se susreće i poticati ga da što više komunicira s nama. Da bi odgojitelju bilo što lakše pristupiti djetetu i uvesti ga u okolinu u kojoj raste, od velike mu pomoći može poslužiti upravo slikovnica.

Kao što je već spomenuto, slikovnica je prva djetetova knjiga, ona je vjerni „prijatelj“ svakom djetetu u kojem se krije blago djetinjstva. Upravo zato, slikovnica ima veliku i značajnu ulogu u formiranju djeteta kao osobe i ne treba zanemarivati njeno postojanje.

Odgojitelj je nit vodilja koja će dijete voditi na putu upoznavanja sa slikovnicom od jasličke dobi pa sve do polaska u školu. On treba znati kako kojoj dobi djeteta prilagoditi sadržaj slikovnice te kod odabira slikovnice brinuti o kriterijima njenog izbora.

Kod izbora vrijednih sadržaja slikovnice, odgojitelj se treba voditi osnovnim kriterijima:

⁴⁵ Montessori odgajatelj, <http://www.udrugapuz.hr/montessori2.htm#5>, preuzeto 16.9.2014.

1. estetski - u likovnom, literarnom i tehničkom pogledu,
2. pedagoški, etički, idejni,
3. primjerenost dobi djeteta.⁴⁶

1. Estetski kriteriji

U likovnom smislu - kao što znamo primarni jezik u slikovnici je likovni i slikovnica ponajprije djetetu govori i s njim komunicira svojim ilustracijama. U slikovnicama bi zato svaka ilustracija trebala imati značaj simbola koji će najjednostavnijim linijama i formama prenositi djetetu umjetnički oblikovane poruke.

U literarnom smislu - tekstovi u slikovnicama trebaju biti jasni, poticajni, poetski, prilagođeni dobi djeteta i spoznajnim mogućnostima djeteta (s manje detalja za mlađu djecu, a bogatije i složenije za stariju djecu). Tekst treba biti ritmičan i postavljen u prostoru slikovnice tako da izgleda lijepo i izazove pažnju djeteta.

U tehničkom smislu - nužno je posvetiti pažnju i samom oblikovanju knjige, tj. njenoj grafičkoj i tehničkoj opremi (dimenzijama, veličini slova, uveza i drugom). Prva knjiga treba biti i svojom veličinom prilagođena djetetu. Veličina slikovnice za najmlađe ne bi smjela biti veća od 20 x 20 cm, jer upravo te dimenzije omogućuju djetetu nesmetano rukovanje knjigom, a i odgovaraju suženom vidnom polju malog djeteta.⁴⁷

„U slikovnicama, u kojim se javlja tekst (riječ, rečenica) namijenjena najmlađoj djeci, slova trebaju biti najkrupnija i jednostavna po obliku, dok će se s rastom djece i proširivanjem teksta, slova smanjivati do normalne veličine slova u početnici.“⁴⁸

2. Pedagoški, etički, spoznajni kriterij

„Slikovnica se ne smije tretirati samo i isključivo kao sredstvo zabave i razonode. Ona je sredstvo odgoja i obrazovanja, sredstvo izgradnje djeteta.“⁴⁹

Prvi sadržaji u slikovnici trebaju biti edukativni da se pri njihovom izlaganju rukovodimo osnovnim pedagoškim principima - od poznatijeg nepoznato, od jednostavnijeg složenijem, što znači da će na stanicama slikovnice za najmlađe biti najprije poznati predmeti,

⁴⁶ Dječji vrtić „Tratinčica“, preuzeto 16.9.2014.

⁴⁷ Isto.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto.

životinje - one iz bliže okoline djeteta, da bi kako ono raste dobilo sve više i sve novije informacije o široj i nepoznatoj okolini i svijetu. Isto tako slijed kazivanja sadržaja treba bit prilagođen spoznajnim mogućnostima djeteta. Kroz pedagoški kriterij trebaju se razvijati sve vrste odgoja. Etički kriteriji razvijaju pozitivne kriterije, vrijednost morala, razvijaju pozitivne stavove i uče što je dobro i prihvatljivo, dok spoznajni kriteriji daju informacije o svijetu koji ga okružuje, poboljšavaju i obogaćuju spoznaje te obogaćuju za nova znanja.⁵⁰

3. Primjerenost dobi djeteta

Svaka dob ima svoje zahtjeve o kojima odgojitelj treba voditi računa prilikom odabira slikovnice.

Jaslička dob djeteta do druge godine.

Za najmlađu dob prve slikovnice s kojima se dijete susreće su bez teksta. One su sa slikama ili fotografijama preko cijele stranice. Najčešće se na svakoj stranici nalazi jedna slika predmeta ili bića iz neposredne okoline, igračka, biljka, životinja, odjevni predmet ili drugo. Ilustracije u njima imaju likovnu čistoću, čistih su linija i boja te trebaju biti umjetnički vrijedna budući da se od najranije dobi formira estetski i likovni senzibilitet. Usporedno s razvojem percepcije i opažanja, prve slike poslužit će kao poticaj za razvoj govora.⁵¹

Djeca od druge do treće godine.

Između druge i treće godine djetetu treba ponuditi slikovnice koje imaju oblik prve knjige. Ovakve slikovnice imaju nešto složeniji sadržaj, tvrdih su kartonskih listova, zaobljenih uglova kako se dijete ne bi ozlijedilo. Kroz prikaz sadržaja one upoznavaju dijete s neposrednom okolinom gdje su najčešće ilustrirani prizori iz života djeteta: igra, umivanje, oblačenje, proslava rođendana, posjet zubaru, liječniku, briga za kućnog ljubimca i slično. Dijete će samo stvarati, fabulirati priču na temelju likovnog izraza. Smisao čitanja slikovnice u toj dobi biti će estetski odgoj u najširem smislu te povezivanje slike s tekстом i obratno.

Djeca od treće do pete godine.

Za navedenu starosnu dob djeteta u izbor dolaze slikovnice tankih papirnatih listova koje će postepeno uvoditi u tajnoviti svijet knjiga. Slikovnice su bogatije tekstem pa tako tekst dobiva sve veće značenje. Često su to slikovnice priče koje na lijevoj strani sadrže tekst,

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Isto.

a na desnoj strani ilustraciju. U takvim slikovnicama ilustracije dolaze najčešće nakon nekoliko rečenica. Čitanje slike priprema je djeteta za kasnije čitanje te obrazovanje. Odgojitelj bi trebao omogućavati djetetu i tražiti od njega da povremeno ispriča priču iz slikovnice kako ono to želi.⁵²

Djeca od pete do sedme godine.

Sadržaji koje djeca u ovoj dobi vole da im se čitaju su široki. Djeca vole ilustrirane priče, bajke, basne, znanstvene teme, kratke putopise, dječje pjesmice, šale, zagovetke, skrivalice. U tom razdoblju odrasli će pomoći djetetu u čitanju teksta i u uočavanju odnosa između pojedinih slika, usvajanju i pamćenju sadržaja, prepričavati i dramatizirati ga što se više približava predškolskom periodu. Osim navedenih sadržaja koje vole čitati djeca u ovom razdoblju vole koristiti i slovarice koje imaju edukativan i obrazovni karakter. One služe usvajanju slova, a oblikovane su tako da je jedan pojam ilustriran jednom slikom predmeta ili živih bića.⁵³

3.2.2. Slikovnica u roditeljskom domu

Kvalitetna slikovnica pred djecom i odraslima otvara niz životno važnih tema i iskustava. Prorađivanje tih tema i sadržaja neodoljiv je dio odgojnog procesa te preduvjet cjelovitog i zdravog razvoja djeteta. Korištenjem kvalitetne slikovnice djeca će od najmlađe dobi upijati estetske, etičke i ljudske vrijednosti i razvijati ljubav prema čitanju. Pri izboru slikovnice treba uvažavati djetetove želje. Od odraslog se očekuje da mu ponudi slikovnice i zainteresira ga za one koje su primjerene njegovim razvojnim mogućnostima. Vrlo je važno kakvom se slikovnicom dijete koristi. Slikovnica je prva djetetova knjiga. Njena se kvaliteta procjenjuje prema ilustracijama i prema tekstu, ali i prema njihovoj međusobnoj usklađenosti.

Roditelji se često pitaju kada ja najbolje čitati djetetu. “Nikad nije prerano“ početi čitati djetetu, jer što ranije počnemo, to je dobit za dijete veća. S obzirom na doba dana, najvažnije je da se odrasli i dijete opušteno mogu posvetiti čitanju. Djeca predškolske dobi nerado odlaze na spavanje pa tu poteškoću možemo uspješno prevladati ritualom čitanja, no

⁵² Isto.

⁵³ Isto.

to nikako ne treba biti jedino vrijeme za čitanje. Vrijeme za čitanje treba predvidjeti u trenucima odmora i opuštanja, putovanja, izleta, kod liječnika, vikendom i praznikom.⁵⁴

„Osim što će dijete uživati slušajući priče i listajući slikovnicu, ono će uz roditelje razvijati naviku odgovornog odnosa slikovnici, kasnije knjizi. Ako već u ranom djetinjstvu nauči kako se po slikovnici ne šara i kako se ne smiju oštećivati stranice, takav će odnos zadržati prema knjizi cijelog života.“⁵⁵

Roditeljima i odgojiteljima često puta predstavlja problem koju slikovnicu odabrati u radu s djecom. Danas je vrijeme kada na tržištu postoji puno raznih slikovnica koje svojim sadržajem ne zadovoljavaju kriterije i ciljeve u razvoju djeteta. Stoga su roditelji i odgojitelji često zbunjeni i puni pitanja.

U sljedećem poglavlju primjenit ćemo tezu ovog rada koja se odnosi na opimjenjivanje, konkretizaciju na primjeru slikovnice Ljubice Kolarić-Dumić „Ja se mraka ne bojim“ i pomoći roditeljima i odgajateljima u njoj prepoznati blago koje će pomoći njihovoj djeci razviti kvalitetne književne kompetencije i izgraditi svoju osobnost.

4. INTERPRETACIJA SLIKOVNICE „Ja se mraka ne bojim“, Ljubice Kolarić-Dumić

Pred nama je treće, izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om slikovnice „***Ja se mraka ne bojim***“, Ljubice Kolarić-Dumić. Ovo izdanje slikovnice u nakladi je Društva hrvatskih književnika – Ogranka u Rijeci (2013.).⁵⁶ Uvodno slovo, predgovor, prof. dr. sc. Milana Špehara uvodi nas u svijet problematike mraka. Već na samom početku ohrabruje čitatelje da mrak ne gledaju kao nešto strašno i tamno nego da u njemu pronađu prijatelja kojemu će moći povjeriti svoje misli i svoje brige. Ovim riječima prof. dr. sc. Špehar iznosi svoje mišljenje o slikovnici: „*Čvrsto vjerujem da svatko tko pročita ili komu budu pročitani stihovi ove knjige više neće imati nikakvog straha pred mrakom. A kad nemamo straha pred mrakom, onda ga nećemo imati ni pred čime u životu. To je ono najvažnije što je pjesnikinja htjela reći: Ne boj*

⁵⁴ Dječji vrtić „Kustošija“, *Čitajmo djeci!*, <http://www.vrtic-kustosija.zagreb.hr/default.aspx?id=78>, preuzeto 18.10.2014.

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika-Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.

se! Uživaj u svome životu, jer on je lijep. Čuvaj ga, jer on je nježan poput travke. Raduj se svemu onome što ti život donosi. Tako ćeš i sam biti radost drugima.“⁵⁷ Nadalje, navodi kako bi ovu knjižicu stihova i slika preporučio svim dječjim vrtićima, katehetama u prvom i drugom razredu, kao i roditeljima koji često ne znaju što bi djetetu kupili. „Roditelji često puta ne znaju što bi djetetu kupili pa mu kupuju čokoladu koju će brzo pojesti, igračku koju će brzo uništiti. Ovu slikovnicu ipak će s radošću otvarati i iz nje učiti već od malena živjeti s mrakom, učiti će kako prebrođivati sve životne poteškoće.“⁵⁸

Osim predgovora, ovo izdanje ima i pogovor književnika Stjepana Lice naslovnjenog „Blaga vedrina kao vodič kroz mrak“. „Ova blaga knjiga htjela bi ohrabriti dijete, djetinju dušu, ukazati mu na dobrote ovoga svijeta, otkriti mu prisan zagrljaj i snagu molitve, reći mu da se opusti – i dopusti sebi samome da živi obdaren. Da bude prijatelj i prihvati dobra i lijepa prijateljstva koje mu život nenametljivo nudi“⁵⁹, neke su od misli iz pogovora toga našega poznatog književnika.

Osim predgovora i pogovora, slikovnica sadrži i podatke s fotografijama autorice Ljubice Kolarić-Dumić, ilustratoru Vjekoslavu Voji Radoičiću i autorici glazbe Doris Kovačić.

Autorica slikovnice „Ja se mraka ne bojim“ je književnica **Ljubica Kolarić-Dumić** (Kukujevcima, Srijem, 1942.). Ona piše poeziju i prozu za djecu i odrasle. Osnovnu je školu završila u rodnom mjestu, gimnaziju u Vinkovcima, a Pedagošku akademiju u Rijeci, gdje živi. Premda nije zaboravila svoj rodni kukujevački govor i sjeća se kako se u Kukujevcima govorilo u njezinu djetinjstvu, Ljubica Kolarić-Dumić svoju poeziju piše na hrvatskom standardnom jeziku. Sjećanje na svoje rodno mjesto književnica prožima kroz svoje književne sadržaje gdje se mogu uočiti sjećanja, osjećaji i promišljanja o zavičaju. Evo, kako književnica govori o tome: „Srijem je moj zavičaj, radost moga djetinjstva, moja bol, neprekidna čežnja, otvorena rana i neiscrpno nadahnuće za stvaranje. U svemu što pišem, izričito ili tek u naznakama, moja su sjećanja na zavičaj. Ljepote i bogatstvo, zelenilo livada, polja zlatnog žita, ljetna prašina i snježne bjeline zime, miris toploga kruha i godine gladi kad

⁵⁷ Špehar, M., (2013.), *Predgovor*, str. 3., u: Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.

⁵⁸ Isto.

⁵⁹ Lice, S., (2013.), *Pogovor: „Blaga vedrina kao vodič kroz mrak“*, str. 25., u: Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.

su nam kao kulacima uzeli zemlju, sve je u meni. Time sam opečaćena. Svaka je staza predamnom, stabla po kojima smo se penjali, naše dvorište u kojemu sam rasla i bolni rastanak s roditeljima. Odlazak na školovanje i napuštanje roditeljske kuće podnijela sam veoma teško. U pjesmama i pričama moja je svojevrsna lirska biografija. Sve što sam doživljavala, slala sam majci u dugim pismima/pričama do njezine prerane smrti.⁶⁰ Vrlo zatajna, rijetko bi koju pjesmu pročitala pokojem povjerljivom prijatelju. Tako je nastala i prva zbirka. Jedna riječka profesorica upravo je književnicu prisilila pokazati pjesme Dragutinu Tadijanoviću. Bio je to nezaboravan susret i početak javljanja u književnosti. Iako ju je to radovalo, odlučila je kako će prestati pisati. No tada započinje naš Domovinski obrambeni rat, o kojem autorica ovako govori: „Narod moga zavičaja se protjeruje i u meni se javlja nova bol. Čitavo mi se biće buni protiv nepravde, zaboravljam odluku o nepisanju i nastaju mnoge domoljubne pjesme. Pišem o patnji jednog poštenog i ponosnog naroda. Odlazim u mjesta gdje su raseljeni, slušam njihove ispovijedi o mučenjima i progonu pod prijetnjama smrću. Plačem s njima. Tada mi se prvi put javila misao da mi je Bog dao dar pisanja, ne zbog mene, nego zbog tragedije moga zavičaja. U našem glasilu Zov Srijema počinjem pisati kolumnu U pohode zavičaju o teškoćama prognanika i o čežnji za povratkom u rodni kraj. Židovi su dvije tisuće godina molili i pjevali: - Dogodine u Izraelu! Ja pjevam i molim: - Dogodine u Srijemu! Vjerujući u pravdu, nadam se da će jednoga dana u moje rodno mjesto Kukujevci biti omogućen povratak protjeranih Hrvata.“⁶¹ Cijeli radni vijek, četrdeset i tri godine, Ljubica Kolarić-Dumić kao učiteljica hrvatskoga jezika posvećuje se učenicima, objedinjujući ljubav prema djeci, hrvatskomu jeziku, književnosti, glazbenoj i scenskoj umjetnosti. Pjesme su joj prevedene na talijanski, ukrajinski, albanski, slovenski i romski jezik. Prvom zbirkom pjesama Raskrižje javlja se 1983. godine. Pisanje za Ljubicu Kolarić-Dumić predstavlja način života, najbolji i najlakši način obraćanja bližnjemu i svijetu. Kroz svoj književni rad svoje emocije, osjećaje i želje dijeli s drugima. Na književni rad potiče ju sve što ju okružuje, zraka sunca i razigrani vjetar, kišna kap i dječja suza, mirisi i boje cvijeća, zbivanja u prirodi kroz godišnja doba, radost i ljudska patnja. Ipak, djeca su zauzela najveći dio njenog srca, s njima se raduje i njihove ju suze najdublje pogađaju. Evo, kako Ljubica Kolarić-Dumić piše o tome: „U svakom je djetetu ona bosonoga djevojčica iz Srijema, koja se u trenu nasmije i zaplače s njima. Zvanje učiteljice za mene je sveto zvanje. S učenicima sam dijelila njihove radosti i brige, teškoće odrastanja i školovanja. Odrasli kao da potpuno zaborave da su bili djeca.

⁶⁰ Ćurić, M., *Opečaćena sam Srijemom*, intervju s Ljubicom Kolarić-Dumić, iz osobnog arhiva Ljubice Kolarić-Dumić.

⁶¹ Isto.

*Učitelji se često prestogi, a mnogi roditelji „glume“ odgojitelje, umjesto da budu samo majka i otac. Zaboravljaju da je jedini pravi odgojitelj - samo ljubav. Pisala sam za moje dvije kćerke, sada za unučicu, koja pjeva sve bakine pjesme, a dok budem imala snage, stvarat ću za onu radost, koju osjetim na svakom susretu s djecom.*⁶² Kroz svoj književni rad surađuje s brojnim likovnim umjetnicima, ilustratorima i glazbenicima. Od skladatelja i skladateljica treba istaknuti: Ljuboslava Kuntarića, poznatog hrvatskog glazbenika i skladatelja, maestra Josipa Degl'Ivellia, skladatelja i zborovođu, koji je uglazbio i sa svojim zborovima izvodi više pjesama književnice. Uglazbio je himnu Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata na tekst *Vratit ću se, Zemljo*. Mnoge dječje pjesme, Ljubice Kolarić-Dumić uglazbile su poznate riječke skladateljice: Natalija Banov, Doris Kovačić, Suzana Matušan i Ksenija Štropin te Anton Mario Kamenar i Stjepan Mikac, a slikovnice su ilustrirali Ivica Antolčić i Vjekoslav Vojo Radoičić, velika imena hrvatskoga i svjetskog slikarstva i ilustracije. Osim poznatih autora, slikovnicu *Pjesma o zmajevima* u izdanju Školske knjige, Zagreb, 2011. godine. ilustrirala su djeca Dječjeg vrtića Rijeka.⁶³

Grad Rijeka počastio je 2006. godine književnicu Ljubicu Kolarić-Dumić svojom godišnjom nagradom za izuzetan doprinos dječjoj književnosti i poetskoj riječi za djecu. Evo kako ona govori o toj nagradi: *„Tako veliko priznanje uvijek je i obveza, a meni kao da nikada ne nedostaje nadahnuća, te svakom novom pjesmom Rijeci ponovno zahvalim.*“⁶⁴ Ova je nagrada ugodno iznenadila i obradovala ne samo njezine prijatelje, već i sve poklonike poetske riječi, poglavito one pisane za djecu. Premda se Ljubica Kolarić-Dumić relativno kasno javila samostalnim zbirkama, sve što je do sada objavila naišlo je na dobar prijem kako čitatelja, tako i književne kritike. „Prva zbirka pjesama pod naslovom **„Raskrižje“** objavljena joj je kod uglednog riječkog izdavača "Otokara Keršovanija" (Rijeka, 1983. godine). Slijedi knjiga **„Sva u srcu“**, Školske novine, Zagreb, 1985. godine, zatim duža pauza do sljedeće zbirke koja se javlja 1991. godine pod naslovom **„Vratit ću se, zemljo“** (ilustracije Ivica Antolčić) u nakladi „Školskih novina“, iz Zagreba. Ovom zbirkom počinje razdoblje uspješne suradnje naše pjesnikinje s velikim imenima suvremenog hrvatskog slikarstva. Ovakvom suradnjom knjige Ljubice Kolarić-Dumić dobivaju nove sadržaje i novu estetsku dimenziju. Godine 1992. objavljuje knjigu **„Molitva za Hrvatsku“** (ilustrirao akademski slikar, Ivan Balažević). Izdavač je „Tiskara Rijeka“. Godine 1995. autorica se odlučuje na izabrane

⁶² Isto.

⁶³ Isto.

⁶⁴ Isto.

pjesme kojima daje naslov „**Stazama jutra: izabrane pjesme**“. Izdavač je Hrvatsko filološko društvo u Rijeci. Nakon izabranih pjesama autori obično privode kraju svoj književni opus. U ovom slučaju dogodilo se obratno. Slijede knjige za djecu koje autoricu „lansiraju“ u vrh hrvatske dječje poezije. To su: „**S vjetrom kroz godinu**“ (likovna oprema Laura Herceg), Rijeka „Adamić“, 1999. godine, „**Izašli iz priče**“ (knjigu je ilustrirao poznati slikar Vjekoslav Vojo Radoičić, a stihove je uglazbila Doris Kovačić), Rijeka „Adamić“, 2005. godine, „**Obasjana suncem**“ (ilustracije Vjekoslav Vojo Radoičić), HFD, Rijeka, 2005. godine. Godine 2003. skladateljica Natalija Banov, slikar Radoičić i naša pjesnikinja objavljuju glazbenu slikovnicu za djecu „**Od proljeća do proljeća**“ u nakladi riječkog „Adamića“. Osim navedenih, poznata djela Ljubice Kolarić-Dumić su i: „**Uz baku je raslo moje djetinjstvo**“ (Biblioteka: Srijemski Hrvat, Nakladnik: Udruga P.H.S.B.B. Zagreb, 1997. godine. Drugo izmijenjeno izdanje, Biblioteka: Srijemski Hrvat, Zagreb, 2010. godine, „**Ja se mraka ne bojim**“, (Adamić, Rijeka, 2008. godine). Drugo izmijenjeno izdanje, Biblioteka: Srijemski Hrvat, Zajednica P.H.S.B.B. Zagreb, 2010. godine), „**Rijeko, grade, djetinjstva sretnog**“, pjesmarica i nosač zvuka (Srijemski Hrvat, Zajednica P.H.S.B.B. Zagreb, 2008. godine), „**Ususret svojoj zvijezdi**“, (Panonski institut / Pannonisches institut, Pinkovac / Guttenbaech, Austrija, 2010.), „**Pjesma o zmajevima**“, (Školska knjiga, Zagreb, 2011. godine), „**Vijenac od čekanja**“ (RINAZ, Rijeka, 2012. godine).⁶⁵

Ljubica Kolarić-Dumić kroz svoj rad u prvi plan stavlja ljubav u svim njezinim oblicima i pojavama, od ljubavi prema Stvoritelju, roditeljima, prijateljima i svim ljudima, do ljubavi prema prirodi, vlastitom životnom okruženju, uključujući i igračke. Ona vraća u hrvatsko pjesništvo za djecu književni žanr koji je skoro nestao iz suvremenog pjesništva, a to je poezija nadahnuta istinama kršćanske vjere. Ovako ona govori o tome: „*Odgojena sam u izrazito vjerskom duhu, s bakom sam svako jutro išla u crkvu, a na nedjeljnoj misi bila je cijela obitelj, stoga je i za očekivati da su vjerska nagnuća dio mogega bića. Isus je prijatelj moje samoće, zaštitnik od mraka u dugim besanim noćima, suputnik na mnogim raskrižjima kada nisam znala na koju ću stranu krenuti, koja je cesta prava. Ljubav prema domovini, narodu, pravdi, ponijela sam iz roditeljskoga doma. Otac mi je bio veoma strog i iznad svega*

⁶⁵ Vidmarović, Đ., (2006.), *Godišnja nagrada grada Rijeke o pjesništvu Ljubice Kolarić-Dumić*, Rijeci trebaju građani koji je vole i štite, Novi list, Rijeka, 13. lipnja 2006. Povodom dodjele *GODIŠNJE NAGRADE GRADA RIJEKE* Ljubici Kolarić-Dumić za izuzetan doprinos dječjoj književnosti i poetskoj riječi za djecu.

pravedan. U tome sam potpuno na njega, pa i kad se bojim, o nepravdi moram progovoriti kakve god posljedice bile.“⁶⁶

Stvarajući slikovnicu „Ja se mraka ne bojim“ autorica je duboko promišljala i ušla u samu srž straha prema mraku koji je i sama u djetinjstvu prolazila. Teoretičar dječje književnosti Marinko Lazzarich istakao je slijedeće: „Pjesništvo Ljubice Kolarić-Dumić svjedoči kontinuitetu u razvoju hrvatske dječje poezije - nije opterećeno dosadnim moraliziranjem, već je nesputano u idejama, maštovito i igrivo. Modernost se osim u leksičkoj razigranosti očituje i u dubokom razumijevanju dječjega senzibiliteta. Okrećući leđa negativnoj snazi u središtu je njezinih duhovnih teologija svjetlosti, u kojoj Ljubica Kolarić-Dumić kao umjetnica nalazi životnu puninu.“⁶⁷

Autorica je ovim riječima opisala svoje stvaralaštvo i na koji način je stvorila ovu slikovnicu: *„Sve o čemu pišem, izlazi iz mene, iz nekog dubokog izvora koji je i meni nepoznat. Ne znam što je sve skriveno u tom izvoru i kada će poteći i razliti se poput malenog potočića ili veće rijeke. Čini mi se da je Nečija ruka u moje srce zapisala bezbroj priča i pjesama, a ja onda svojim rukama – da bih mogla živjeti i disati – iz srca samo prenesem na papir da bi mogla nastati knjiga, koja duže ili kraće već živi svoj život u meni. Da ne pišem, ne bih mogla hodati od tolikoga tereta, ne bih mogla govoriti, gledati, svijet, radovati se, plakati. Kad podijelim radost, dvosturko se radujem, podijelim li bol, stostruko je manja. Strah nestaje ako kažem prijateljima da se bojim. Tako je nastala i slikovnica „Ja se mraka ne bojim“. U uvodnoj pričici slikovnice „Obojani mrak“, koja je u trećem izdanju zbog određenog broja stranica izbačena, a u četvrto izdanje se na moju radost ponovno vraća, govorim čitatelju kako sam se jako bojala mraka. Dakle, ono iznutra, ono što se nalazi duboko meni u nepoznatom izvoru, kad poželi van, među svijet djece ili odraslih, jednostavno iziđe bez moje volje, mene samo primora da zapišem. Tako je u tom izvoru bila i želja da moj strah od mraka podijelim sa svima koji se boje, koji imaju isti problem, a moram priznati da nije ni malo lako nositi se sa strahovima, pa i sa strahom od mraka.*“⁶⁸

Ljubica Kolarić-Dumić ponudila je u slikovnici „Ja se mraka ne bojim“, podnaslovljenoj *Dječja uspavanka*, osebujan pokušaj prevladavanja straha i nemoći. U ovoj zbirci u potpunosti dolazi do izražaja metodička korelacija između književnosti, likovne i

⁶⁶ Čurić, M., *Opećaćena sam Srijemom*.

⁶⁷ Lazzarich, M., (2011.), *Integrativne mogućnosti slikovnice u nastavi materinskoga jezika*, u: *Život i škola*, br. 26 (2/2011.), god. 57, str. 62.-63.

⁶⁸ U razgovoru s autoricom slikovnice „Ja se mraka ne bojim“, Ljubicom Kolarić-Dumić, 12.3.2015.

glazbene kulture. U suradnji s poznatim slikarom Vjekoslavom Vojom Radoičićem, koji je preko svojih ilustracija upotunio književni tekst, slikovnica je dobila još jedan vedri duh. Kreativnim idejama i razigranim bojama oslikao je slikovnicu ilustracijama primjerenim dječjoj dobi i dječjoj mašti.

Vjekoslav Vojo Radoičić hrvatski je slikar, grafičar, ilustrator, scenograf, kipar, rođen u Požegi 10. studenog 1930. godine. Živi i radi u Rijeci, Beču i Begovom Razdolju. Redovni je član Hrvatskoga društva likovnih umjetnika Rijeke i Zagreba i VBÖ-a (Verein Bildenden Künstler Österreich Wien-Schönbrunn). Prijatelj je i suradnik s velikim austrijskim arhitektom i slikarom F. Hundertwasserom. Izlagao je u zemlji i u svijetu na više od sto i sedamdeset samostalnih izložaba. Priredio je pedesetak kazališnih scenografija, radi na TV-u, ilustrirao brojne knjige i tekstove za djecu i mlade. Njegovu umjetnost resi originalnost, nekonvencionalnost i radost igre. Glavna tema (uglavnom) svih njegovih djela je more. Oslikao je turistički autobus koji redovito povezuje Opatiju s Rijekom i obilazi znamenita mjesta grada te za Turističku zajednicu brod koji služi za prodaju suvenira grada Rijeke. Također je u Rijeci opremio jedan ugostiteljski objekt s preko pedeset svojih radova, a u pripremi je željezni brod, spomenik, koji će biti postavljen na jednom riječkom trgu. U sklopu Kiparskih susreta u Fužinama započeo je drveni brod koji simbolizira njegov sveukupni likovni angažman (more, brodovi i kraj).⁶⁹ Dobitnik je brojnih priznanja i nagrada, među ostalim, nagrade Ostende, Otkupne nagrade za fundus Gradskog muzeja, Godišnje nagrade Grada Rijeke, a odlikovan je i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za doprinos kulturi. Za ilustraciju dječje knjige dobio je nagradu „Grigor Vitez“ i nagradu „Ivana Brlić-Mažuranić“. Radoičić je bio hrvatski kandidat za prestižnu nagradu za ilustraciju „Hans Christian Andersen“, a dobitnik je i Nagrade „Vladimir Nazor“ za životno djelo za 2005. godinu.⁷⁰

Osim suradnje sa slikarom Radoičićem, autorica surađuje i sa skladateljicom Doris Kovačić. Skladateljica Doris Kovačić autorica je notnog zapisa pjesme „*Ja se mraka ne bojim*“ čiji je tekst napisala Ljubica Kolarić-Dumić. Pjesma je izvedena na Hrvatskom dječjem festivalu, 2006. godine u Zagrebu.

⁶⁹ *O ilustratoru*, str. 27., u : Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.

⁷⁰ Vjekoslav Vojo Radoičić, http://hr.wikipedia.org/wiki/Vjekoslav_Vojo_Radoi%C4%8Di%C4%87, preuzeto 18.10.2014.

Doris Kovačić rođena je 1977. godine u Rijeci. Diplomirala je razrednu nastavu na Filozofskom fakultetu u Rijeci, 2001. godine, a devet godina poslije, glazbenu kulturu i umjetnost na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli. Pedagoškom se djelatnošću aktivno bavi od 19. godine. Kao srednjoškolka vodila je dječje i djevojačke zborove. Svoje radno i životno iskustvo stjecala je radeći kao učiteljica razredne nastave, nastavnica glazbene kulture u osnovnoj školi, profesorica glazbene umjetnosti u gimnaziji, nastavnica solfeggia u glazbenoj školi te zborovođa dječjih, ženskih, mješovitih i zborova mladih. Od 12. se godine bavi i skladanjem pjesama za djecu (glazbe, a po potrebi i tekstova), čime je zaradila pravo bogatstvo – gomilu dječjih osmijeha i veselog pjeva! Za njezin je kreativan razvoj najzaslužniji boravak u Školi stvaralaštva Novigradsko proljeće kod mentorice Mirjane Žužić, koja ju je nesebično usmjeravala i poticala te prerasla u prijateljicu i suradnicu. Doris Kovačić danas radi u Glazbenoj školi Ivana Matetića Ronjgova u Rijeci kao profesorica solfeggia. Voditeljica je Pjevačkog zbora mladih „Josip Kaplan“, u Školi stvaralaštva Novigradsko proljeće mentorica je pjevačke radionice, a u Nadbiskupijskoj školi za crkvenu glazbu profesorica solfeggia i teorije glazbe. Višestruko je nagrađivana na državnoj i međunarodnoj razini za svoj pedagoški rad i mentorstvo učenicima te rad sa zborovima. Od brojnih nagrada posebno ističe: tri godine za redom, 2009. godine, 2010. godine i 2011. godine, Zlatnu plaketu na državnom natjecanju zborova u Varaždinu (PZM „Josip Kaplan“), Brončanu i Srebrnu plaketu na Svjetskom natjecanju zborova u Grazu 2008. godine (PZM „Josip Kaplan“ i VS „Lira“), Srebrnu i Zlatnu plaketu na Međunarodnom natjecanju zborova u Bratislavi 2011. godine (PZM „Josip Kaplan“ i VS „Lira“) te Nagradu za mladog dirigenta s istaknutim nastupom Hrvatske udruge dirigenata i pjevačkih zborova 2009. Njen Pjevački zbor mladih „Josip Kaplan“ pobjednik je prve sezone HRT-ova showa „*Do posljednjeg zbora*“ 2012. godine. Godine 1999. objavila je zbirku dječjih pjesama i igrokaza „*Izgubljena cipela*“ u kojoj je autorica tekstova i glazbe, a 2005. godine zajedno s pjesnikinjom Ljubicom Kolarić-Dumić i slikarom Vjekoslavom Vojom Radoičićem glazbenu slikovnicu s CD-om „*Izašli iz priče*“ u kojoj je autorica glazbe. Zahvaljujući iskustvu kojeg je stekla u radu s učenicima, ali i njihovim roditeljima, formirala je važne stavove i smjernice. S učenicima nastoji ostvariti neposredan, iskren odnos koji se temelji na povjerenju. Naučila je da djeca, ali i odrasli najradije i najbolje uče kroz igru i u opuštenom, vedrom, poticajnom ozračju. Svjesna je da će poštovanje, a time i rezultate u odgojno-obrazovnom procesu, dobiti stručnošću iza kojeg stoji

stalan rad na sebi. Slobodno vrijeme najradije provodi u krugu svoje obitelji – supruga, sina Lovre i kćeri Marte. Osim s obitelji, slobodno vrijeme ispunjava druženjem s prijateljima, putovanjima, voli pogledati kvalitetan film i pročitati dobru knjigu.⁷¹

Slikar Radoičić i skladateljica Kovačić autoričini su dugogodišnji suradnici koji su, svatko na svoj način, doprinijeli ljepoti i raskoši ove slikovnice. Zajedničkim snagama sjedinjuju autoričine stihove stvarajući multimedijalne dječje knjige, koje posebno privlače dječju znatiželju. Ovim riječima autorica se prisjeća reakcija slikara na suradnju: „*A kad god se sjetim reakcije gospodina Radoičića na moj prijedlog da zajednički radimo i četvrtu slikovnicu koja se zove „Ja se mraka ne bojim“, svaki put se od srca nasmijem. To sam rado spomenula i u priči „Obojani mrak“. Gospodin Radoičić me značajno pogledao upitavši: – A kako ću naslikati mrak?! Nastavak našega razgovora naći će čitatelji u uvodnoj priči slikovnice.*“⁷²

Slikovnica „*Ja se mraka ne bojim*“ kvadratnog je oblika, izrađena u većem, 22,5 cm x 24,5 cm, formatu. Slikovnica je ukoričena tvrdim, glatkim kartonom, dok su unutarnji listovi izrađeni od mekanog, glatkog papira koji se lako lista. Zbirka se sastoji od 10 pjesama. Svaku pjesmu prati slika pa tako kroz cijelu slikovnicu odnos slike i teksta čini harmoničnu cjelinu, što znači da slika prati tekst i obratno. Naslovi pjesama pisani su većim fontom slova od samog teksta i to velikim početnim slovima. Tekst je pisan čitkim slovima većeg fonta primjerenim dječjoj dobi, a pojedini stihovi koji nose ključne misli pjesme, odnosno imaju poetirani naglasak, masnije su otisnuti i jasnije uočljiviji za recipijenta. Boldirane poruke djeluju poticajno i ohrabrujuće: „*Mrak ne plaši malu djecu!*“, „*Svjetiljčicu sam ugasi!*“. Masnije otisnutim slovima istaknute su dvije osnovne poruke slikovnice: radovati se životu i raduj se! „*Radost bi trebala biti smisao života, ali je na žalost vrlo često potpuno obrnuto. Veselje zamjenjuje tuga, umjesto osmijeha na licu djeteta vidimo suze. Kad bi se odrasli češće zagledali u dječja uplakana lica, možda bi promijenili svoje ponašanje, pa i oni najbliži: roditelji, odgajatelji, učitelji. Blago ponašanje, pohvala umjesto kazne, nesebično i stalno pružanje ljubavi, model je za radosno u uspješno odrastanje djeteta u zdravu i sposobnu mladu osobu. Život bez straha trebao bi biti zapisan među najvažnijim dijelovima Obiteljskog zakona! Strah nam zaustavlja korake od najranije dobi. Ako se bojimo, sve što želimo i započenemo raditi, strah zaustavlja već na prvom koraku, kao da nam postavlja prepreku*

⁷¹ Doris Kovačić, <http://www.profil.hr/doris-kovacic>, preuzeto 18.10.2014.

⁷² U razgovoru s autoricom slikovnice „Ja se mraka ne bojim“, Ljubicom Kolarić-Dumić, 12.3.2015.

koju ne možemo preskočiti. Zato poručujem djetetu: *I ne boj se!*.⁷³ Ovim je riječima autorica opisala dvije važne poruke koje želi poručiti svakom čitatelju. Iako je Ljubica Kolarić-Dumić sklonija vezanoj formi, otklon od tradicionalnog izraza uočljiv je u razlomljenom stihu koji grafički uspješno korelira sa sadržajem teksta.

Promatrajući slikovnicu „*Ja se mraka ne bojim*“ kao književnost, kao dječju književnost, ona je pravi mali biser topline, koja iz sebe iznosi pozitivne osjećaje; sreću, radost, veselje, entuzijazam, nizajući svoje duže i kraće stihove, kroz izraz slobodnog ili pak vezanog stiha. Autorica se i u ovoj slikovnici priklonila svome omiljenom izrazu - stihu stoga je tekst pjesama pisan u obliku poezije. Tekst je raspoređen u obliku kitica, a svaka se kitica od druge razlikuje po broju stihova koji ju čine. Kitice su pisane najčešće vezanim stihovima u kojim se pojavljuje parna (aabb) rima (pjesma *Noćne sate nasmijava: spava / nasmijava, male / šale*) i isprekidana (abbc) rima (pjesma *Od umora zaspi s njima: pokuca, spava / provjerava, ugašena*) gdje se stihovi rimuju bez čvrstog rasporeda. Ostale kitice pisane su slobodnim stihovima koji imaju slobodnu formu i zanimljive i neobične prijelome (pjesma *Svjetiljčicu sam ugasi: oči sklopi / tiho zijevne / Misli / da ga ne čujete*). Rima postaje autoričin adut, stoga naglašena ritmičnost skladno funkcionira u stepenastim stihovima koji grafički prate dječji pokret-razigranost nestašnoga mraka.⁷⁴ „Lirski je izričaj ispunjen brojnim deminutivima (*svjetiljčica, mračak, sanak, zvjezdice, travka*) pa i neugodni mrak postaje „*razigrani tračak*“. U težnji da odagna dječji strah autoričin personificirani mrak poprima konture dražesnog pozitivca, dok naglašena ritmičnost skladno funkcionira u stepenastim stihovima koji grafički prate dječji pokret. Melodični poetski izraz pretače se u ritam, zvuk i melodiju, uspješno objedinjujući strukturnu hijerarhiju - foničku i ritmičku.“⁷⁵

„Od valorizacije do afirmacije“ naslovila je svoj prikaz Vjekoslava Jurdana, profesorica dječje književnosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, koja odgovara na pitanje čemu ta pažnja, ta posebna posvećenost tekstu koji je, uobličen u slikovnicu, namijenjen djetetu. Je li to tek manira jedne pjesnikinje, navika dugogodišnje iskusne učiteljice, ili nešto treće. „*Prije svega, valja naglasiti da slikovnica predstavlja prvi susret djeteta s književnošću i pisanom riječju općenito, a ostvaruje se u čovjekovu najosjetljivijem razdoblju, djetinjstvu, pa je stoga nužno voditi brigu o kvaliteti slikovnice radi djetetove dobrobiti. No, što je to dobra i*

⁷³ Isto.

⁷⁴ Lazzarich, M., (2008.), *Razigrani mrak*, str. 192., Ljubica Kolarić-Dumić: „Ja se mraka ne bojim“, Adamić, Rijeka, u: *Život i škola*, Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Osijek, br. 20., (2/2008.), god.56.

⁷⁵ Lazzarich, M., (2011.), str. 64.

kvalitetna slikovnica? O tome se (pre)malo zna i govori u hrvatskim znanstvenim i umjetničkim područjima, kao i u svekolikoj javnosti. Pa, iako se slikovnice tiskaju u velikome broju pa nakladničko tržište njima obiluje, one koje su na hrvatskom tržištu i u knjižnicama prisutne u posljednjih trideset godina, rijetko su predmet istraživanja. Štoviše, slikovnica nije jednostavna književna vrsta, nego kao artefakt raspolaže pedagoškim, psihološkim, umjetničkim i jezičnim potencijalima pa može imati zabavnu, informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i govorno-jezičnu funkciju koje se međusobno prožimlju i ovise jedna o drugoj⁷⁶, naglasila je profesorica Jurdana.

Upravo funkcije koje slikovnica razvija pretpostavljaju određenu razinu njezine kvalitete. Raznim funkcijama na lakši i zanimljiviji način možemo djetetu približiti sadržaj slikovnice i upoznati ga sa svijetom koji ga okružuje te ga upoznati i suočiti sa strahovima na što bolji način.

Informacijsko-odgojnom funkcijom autorica želi djetetu ponuditi mnoge odgovore na pitanja i izgraditi dijete u osobu koja će imati svoje mišljenje, stav i pogled prema duhovnim stvarima, a ne samo svjetovnim. To možemo uočiti kroz pjesmu „Večernja molitva“ : „*Lijepo misli k sebi zovi: / Prijatelje, pogled majke, / dobre likove iz bajke, / neku pjesmu / koju voliš. / Dok se Anđelu Čuvaru / moliš, / mrak će nježno / tvoje oči / u molitvi sklopiti.*“⁷⁷ Ovom funkcijom dijete će spoznati kako i književni tekst može biti izvor znanja.

Preko spoznajne i iskustvene funkcije autorica upoznaje dijete sa svijetom i događajima koji su svakodnevno prisutni u našim životima, ali ponekad se ne znamo nositi s njima kao što su prve ljubavi, razočaranja i laži. Primjer toga možemo uočiti u pjesmi „Mrak i srce“ : „*Ono pismo što si skrio / pa si jako tužan bio. / Komu si ga htio dati, / nitko nikad ne će znati. / Samo mrak i tvoje srce.*“⁷⁸ Ovom funkcijom dijete će stjecati svoje spoznaje o stvarnosti koje ga okružuju te će se lakše socijalizirati u društvenoj sredini.

Vid je prvo osjetilo kojim dijete vidi slikovnicu, stoga vrlo je važna *estetska funkcija* slikovnice. Zadaća estetske funkcije je kod djeteta probuditi različite emocije i doživljaje. Upravo je to autorica postigla u ovoj slikovnici. Šarenilom boja koje krase ilustracije i pomno izabranim riječima teksta želi svijet mraka, koji je često siv, crn i taman, pretvoriti u nešto

⁷⁶ Jurdana, V., (2014.), Prikaz: **Od valorizacije do afirmacije:** Razmišljanja o čitanju na temelju slikovnice „Ja se mraka ne bojim“ Ljubice Kolarić-Dumić, *Književnost i dijete*, Časopis za dječju književnost i književnost za mlade, god. III, br. 3, 77.-85.

⁷⁷ Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), str. 21.

⁷⁸ Isto, str. 15.

veselo, zanimljivo i kreativno. Kroz čitanje i interpretaciju autoričinih stihova dijete će razvijati osjećaj za lijepo i stvarati će svoj vlastiti ukus.

Zabavna funkcija slikovnice ima ulogu na što zanimljiviji, kreativniji način prenijeti sadržaj teksta djeci. Čitajući ove stihove i promatrajući slike dijete će uvidjeti kako vrijeme provedeno uz književni tekst ne mora biti dosadno i nezanimljivo, već je moguće kroz igru to vrijeme učiniti zabavnim i poučnim.

Osim funkcija koje treba zabavljati, bitnu ulogu kod odabira slikovnice imaju i kriteriji po kojima će svaki roditelj, odgojitelj znati odabrati slikovnicu koja će na najbolji način estetski i sadržajno utjecati na razvoj djeteta.

Prema estetskim kriterijima možemo zaključiti kako je autorica imala jasnu viziju i smisao tijekom stvaranja slikovnice. Preko ilustracija Voje Radoičića stvara jasnu komunikaciju djeteta i slikovnice i na taj način prenosi umjetnički oblikovane poruke djetetu i daje bolji likovni smisao slikovnice. Literarni smisao teksta autorica je postigla jasnim, poticajnim, ritmičkim odabirom riječi koje stvaraju tekst i čine ga zanimljivim i pristupačnim djetetu. Tekst je pisan sitnijim slovima što nam poručuje kako je ova slikovnica namijenjena predškolskoj djeci koja polagano ulaze u svijet savladavanja čitanja i pisanja, ali i roditeljima koji će svojoj djeci čitati upravo ovu slikovnicu. Bitnu ulogu ima i način na koji je oblikovana slikovnica, tj. njen tehnički smisao. Autorica je odabirom dimenzije slikovnice, veličinom slova, načinom na koji je slikovnica uvezena poručila da je ova slikovnica namijenjena djeci predškolske dobi, kao i djeci nižih razreda osnovne škole i time zadovoljila kriterij primjerenosti dječjoj dobi jer će se preko ove slikovnice predškolska djeca polagano upoznavati i ulaziti u svijet knjiga, dok će školska djeca razvijati bolje književne kompetencije.

Svojim stihovima Ljubica Kolarić-Dumić želi nas potaknuti da poput nje i mi prepoznamo prijateljstvo svih bića, stvari i pojava. Ona kroz svoje stihove želi razviti vedrinu, jednostavnu i životnu vedrinu koju pokušava udomiti u dječje duše. Želi nas potaknuti da u svemu pronađemo radost i da bez straha „putujemo“ stazama života. Dok čitamo ove stihove o mraku u nama se možda javi strah koji je prisutan kada je riječ o tom vječnom „neprijatelju“ djece. No, ovom zbirčicom razigranih stihova autorica nam pomaže da mrak smatramo prijateljem i upoznaje nas sa svim, ponekad, zanemarenim stvarima i pojavama koje on krije. Iako na prvi pogled mračan i strašan, mrak ipak krije vrijedno bogatstvo koje ne

možemo vidjeti danju. Upravo tada, kada mrak zavlada našim ulicama on nas upoznaje sa svojim blagom. Uvijek vedre i sjajane njegove sestre zvijezde i brat Mjesec pomažu nam kroz svoju vedrinu dati tračak nade u bolje sutra. Nije li lijepo zagledati se u nebo, nebo ispunjeno zvijezdama i promatrajući zamisliti želju koja nam pruža optimizam u ovom, često, pesimističnom životu. Nebo će krasiti zvijezde sve dok oblaci ne odluče „ugasiti“ taj sjaj i poručiti da je vrijeme za počinak. Kada oblaci pokriju zvijezde i nebo postane mračno, mrak nam šalje poruku da se i mi pokrimo svojim pokrivačem i polagano, dok nas on nježno miluje po licu, utonemo u svijet najljepših snova koje nam on nosi. Isto tako kako se na nebu punom zvijezda uvijek ističe jedna sa posebnim sjajem tako i mi možemo pronaći taj sjaj i vedrinu u svojoj zvijezdi na Zemlji u liku naše majke. Ona koja je uvijek tu, koja nas prati od prvog dana našeg rođenja i koja nam pruža mir, radost i veselje pomoći će nam da prevladamo svaki strah. Autorica nam svojim stihovima želi poručiti da mrak ne dolazi da bi nas strašio, već naprotiv, da nas oslobodi straha. Ona želi da mi mrak smatramo svojim prijateljem s kojim ćemo moći podijeliti svoje tajne, popričati s njim pa i ponekada svoje suze podijeliti s njim i nadati se da će ih on „nježno obrisati“ te sakriti od drugih ljudi. On će nas uvijek poslušati, samo se mi moramo opustiti i s njime pričati.

Zašto se onda bojati mraka? Imamo toliko toga čemu se možemo radovati, diviti, s kime možemo pronaći mir i podijeliti svoje tajne.

Kroz cijelu ovu zbirku autorica nam govori o onome što u suvremenoj književnosti za djecu često nije moguće pronaći i čitati. Ona povezuje ljepotu doma s obitelji, prikazuje ljepotu dvorišta i igre kao i polazak u školu koje prate odrastanje pa sve do zaljublivanja i prvih ljubavnih tajni koje mrak skriva. Autorica nas želi podsjetiti da nikada ne smijemo dopustiti da dijete u nama odraste. Svojoj djeci trebamo pružiti sretno djetinjstvo ispunjeno igrom i veseljem bez nekih „životnih“ briga i što je najvažnije da smisao svog života traže u malim stvarima.

Stihovi ove zbirke ispunjeni su duhovnom notom koja karakterizira autoričino pisanje. Ona nam kroz sve to poručuje da se ne bojimo, da uživamo u životu, da ga čuvamo jer je lijep i nježan poput travke. Nadalje, možemo na temelju ovoga zaključiti da ako se ne budemo bojali mraka, nećemo imati nikakvog straha ni pred čime u životu. „*Molitvom se obraćamo Nekom tko nas nikad ne će iznevjeriti, tko će čuti ako smo tužni, tko će vidjeti strah na našem licu, tko nas bezuvjetno voli kao što nas voli majka, a to je naš Nebeski Otac, naš Stvoritelj i*

*Njegov Sin Isus, koji je poslan na Zemlju radi našega spasenja. Tko god pažljivo bude čitao slikovnicu, pronaći će u tim stihovima – ne samo strah od mraka i kako ga se riješiti – nego čitav život djeteta, sve što se oko njega zbiva kad se spusti večer, kad se nebo okruni zvijezdama, kad sva priroda ode na spavanje, dok se odmaramo da bismo bili spremni za sutrašnji dan...*⁷⁹, naglašava autorica. Duhovnu stranu i vjerski duh pokazuje nam u zadnjem odjeljku. Poticanje na molitvu u *Večernjoj molitvi* djeluje na nas smirujuće i terapijski: *"meki plašt dobrog mraka"* priprema dijete za san u boji. Izraz je prilagođen djetetovim spoznajnim mogućnostima: *"A kad svjetlo već ugasiš, / Pa se tiho / Ili glasno / Anđelu Čuvaru moliš. Oči tvoje / Mrak će nježno, / U molitvi tad sklopiti. I do jutra s tobom biti!"*⁸⁰ „U ovim stihovima Anđeo Čuvar se pojavljuje kao blagi prijatelj - simbol vjere, ljubavi i nade. Duhovna dimenzija potvrđuje se kao prepoznatljiva odrednica stvaralaštva Ljubice Kolarić-Dumić. Laganiji narativni tempo uz umirujuće pejzažne motive priprema dijete za miran san. Mrak nježno djetetu sklapa oči bdijući nad njim do jutarnjega buđenja. Stihovana uspavanka potvrđuje kako se i neugodna životna iskustva mogu ublažiti umjetnički oblikovanim sadržajem i primjerenom dječjom ilustracijom.“⁸¹

Svi znamo da u samo djelo ulazi i ono izvan teksta, jer je u taj dio uloženi velik trud i napor. Stihovi slikovnice popraćeni su ilustracijama Voje Radoičića, koji je oslikao mrak podarivši sadržaju slikovnice novu estetsku dimenziju, čime je nastavljena uspješna suradnja riječke pjesnikinje s velikim imenima suvremenog hrvatskog slikarstva. Upravo su njegove vesele i šarene ilustracije, kao i naslovnica, poziv onome koji će otvoriti slikovnicu, da svijet unutar nje promotri na veseo i djetinji način.⁸² Ilustracije koje prate pjesme otkrivaju djeci razigrane, obojane, radosne likove koji nespretno trčkaraju i mašu ručicama. Baš je taj prvi susret, a to je kod svakog djela vizualni dojam, naslovnica, onaj koji će dijete povesti u svijet priče, a ova je slikovnica u tome uspjela. „Kao i svi dobri ilustratori Radoičić ne zatvara granice interpretacije priče. Obrada osjetljive teme dječje nelagode pred velom mraka zahtijevala je dublje promišljanje. Ilustracije u kombiniranoj tehnici kolaža i akrila djeluju vedro i prozračno - na obojane površine slikar lijepi kolaže u nijansiranim bojama i na njih dodatno intervenira akrilom. Tamnu podlogu noći nastoji ublažiti živim bojama, poigravajući se koloritom i djetinje razigranim crtežom, dvjema komponentama koje su na slikama

⁷⁹ U razgovoru s autoricom slikovnice „Ja se mraka ne bojim“, Ljubicom Kolarić-Dumić, 12.3.2015.

⁸⁰ Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), str. 21.

⁸¹ Lazzarich, M., (2011.), str. 65.

⁸² Isto.

potpuno integrirane i podjednako važne. Crteža na slikama gotovo i nema, već su glavno izražajno sredstvo plohe i boje. Inzistirajući na infantilno-apstraktnom ozračju dječjega ludizma autor ne zanemaruje figurativnost, stoga likovi na slikama poprimaju realne obrise i upravo u toj jednostavnoj, djeci bliskoj figurativnosti, Radoičić pogađa bit njihova spoznajnoga svijeta. Likovi su uronjeni u jedan bajkoviti svijet dječjeg poimanja vremena i prostora, na tragu naivnoga slikarstva. Iako likovni izraz posjeduje određene karakteristike naivnoga slikarstva (dvoplošno shvaćanje površine, jasan crtež, centralnu simetriju s perspektivom koja ne udovoljava vizualno-realističnom viđenju), valja naglasiti kako riječki slikar ne ulazi u krug hrvatskih "naivaca". Naglašavajući emocije i ozračje noći, poslužio se izmjenom kadra i rakursa, a kako bi ublažio dječji strah od nepoznatog, stvorio je vedru figuru personificiranoga Mraka raznobojne kose, sa smješkom na licu. On će istjerati strah iz sobe usnuloga dječaka u priči, ali će blagotvorno djelovati i na malog čitatelja slikovnice. Slikarstvo Voje Radoičića sjajno se uklapa u likovni dio slikovnice iz više razloga: prikazi su vrlo narativni i naslanjaju se na priču osebnim likovnim jezikom koji u sebi sadrži elemente dječjeg likovnog izraza, vidljivog u kromatici, formi i planimetriji. Svojim ilustracijama slikar nadograđuje tekstualni dio priče, maštovitim kompozicijama koje potiču dječji fantazijski svijet. Redukcijom oblika sugerira slobodan, zaigran i spontan dječji izraz, naglašavajući ga korištenjem bogatog kolorita koji se uglavnom kreće unutar primarnih i sekundarnih boja spektra te njihovih nijansiranih derivata. Kompozicije se razvijaju nizanem ploha bez naglašene iluzije prostora (zbog korištenja vertikalne i policentrične perspektive prikaz prostora također je blizak dječjem likovnom stvaralaštvu) sa sceničnim prizorima između realnosti i sna, kao odraz specifične imaginativne i zaigrane umjetnikove percepcije stvarnosti. Odlike Radoičićeva slikanja u slikovnici „*Ja se mraka ne bojim*“ jesu senzibilnost i lirizam te izražena komunikativnost - prikazi su dinamični, a njihova je pokretljivost naglašena nepravilnim i razigranim rasporedom ploha različitih oblika i veličina te kolorističkim i tonskim vrijednostima. Sukladno umjetnikovom doživljaju predmeti nisu obojani stvarnosnim parametrima jer autor svojim slikovnim materijalom osobno uvlači u priču malog gledatelja/čitatelja, pozivajući ga (likovnim bogatstvom prizora i ekspresivnošću) na daljnje maštanje. Ilustracije Voje Radoičića kao odraz vlastita doživljaja dodatno pojačavaju humanu poruku teksta, a umjetnik se u njima ostvaruje u dvostrukoj ulozi - pedagoga i terapeuta.“⁸³

⁸³ Lazzarich, M., (2011.), str. 65.-66.

Stvarajući ovu zbirku pjesama i brinući o najbitnijim elementima, funkcijama i kriterijima koje treba imati slikovnica, autorica ulazi u svijet mraka, svijet koji je neprijatelj svakog djeteta. Svojim kreativnim razmišljanjem, šarenilom boja i pomno izabranim riječima, Ljubica Kolarić-Dumić je mrak prikazala na jedan potpuno drugačiji način i kao takvog ga je željela upoznati s djetetom. Poznato je da je strah od mraka jedan od najčešćih strahova koji se kod djeteta javlja već u njegovoj trećoj godini života. Dijete se najčešće plaši kako će ga netko uhvatiti te će iz mraka izaći neka imaginarna bića. Ono će često biti sklono pretjeranim, dramatičnim zaključcima, zamišljanju strašnih stvari. Roditelji i odgojitelji ponekada ne znaju na koji način pomoći djetetu da prevlada svoj strah, često su izgubljeni i bespomoćni u traženju rješenja.

Možemo reći kako ova slikovnica može imati terapijski učinak koji će djelovati na podsvijest djeteta i pomoći mu u savladavanju straha te naučiti ga kako mrak smatrati svojim prijateljem i vidjeti sve ono dobro što on nosi, ali i ono loše čega se trebamo kloniti.

Dr. sc. Marinko Lazzarich u svome prikazu „Integrativne mogućnosti slikovnice u nastavi materinskog jezika“ ističe rečenicu djevojčice koja svjedoči kako joj je slikovnica pomogla u savladavanju straha od mraka.

*„Ova slikovnica je jako poučna i lijepa i druge slikovnice su isto, ali ova me slikovnica naučila da mi mrak nije ništa napravio. Ja se više ne bojim mraka“.*⁸⁴

Stihovana uspavanka riječke autorice podupire djetetov osjećaj sigurnosti, na jednostavan i razumljiv način potiče njegovo samopouzdanje i povjerenje u sebe što je temeljna značajka dječjega psihičkog razvoja. Ovim je riječima autorica opisala na koji način ona želi pomoći svakom djetetu da se ne boji: *„Djeci već na početku kažem, priznajem: – „Jako sam se bojala mraka“. A kad tako pristupite djetetu, istinito, bez skrivanja i laži, vi mu postajete prijatelj, postajete poput njega, netko u koga će on / ona imati povjerenja. Stoga kad slikovnicu predstavljam u školama, kad nakon kraćeg upoznavanja s učenicima, pitajući ih boji li se netko mraka, prva dignem ruku, svi koji se boje „hrabro“ će priznati ovaj veliki problem. Sigurna sam da tekst slikovnice djeluje ljekovito. Uvjerila sam se u to na brojnim susretima s djecom, u razgovoru o strahu od mraka, pažljivo slušajući odgovore i djece i odraslih osoba, koje su se prolazno susrele s tim problemom ili se s njim i dalje nose (ne bi se ni pomisliti moglo dok se ne počne vršiti dublja analiza, otvoreno i iskreno razgovarati, koliko odraslih*

⁸⁴ Isto, str. 75.

ljudi čitav život provede bojeći se noću biti sami u stanu, u nekom mračnom prostoru, u liftu...)“.⁸⁵

Iako na prvi pogled samo obična knjiga u ovoj se slikovnici krije blago koje će svakom djetetu pomoći stvoriti mirno djetinjstvo bez ikakvog straha od okoline u kojoj živi i s kojom se susreće. Na pitanje „Zašto bi upravo ova slikovnica privukla dječje zanimanje i znatiželju?“, autorica je odgovorila: „*Da ova slikovnica privlači dječje zanimanje i znatiželju, dokaz je i njezino četvrto izdanje koje je upravo u pripremi, moji brojni radosni književni susreti s djecom, čudesna predstavljanja slikovnice na kojima jednako uživaju i djeca i odrasli, na kojima svi postajemo djeca, priznajemo da se bojimo (ili da smo se bar jednom uplašili mraka). Tekst, šarenilo ilustracija i uglazbljena pjesma, sve privlači dječju znatiželju. Svi koji dođu na predstavljanje slikovnice ili u školama i knjižnicama na susretu sa mnom, uvjere se u to čim započne priča o Prijatelju mraku pa do zadnjeg gotovo urnebesnog trenutka kad svi poželev sudjelovati i ispričati svoj susret sa strahom od mraka. Vrijedno je promatrati dječja lica dok se „igraju“ s mrakom, kako „glume“ mrak, kazuju stihove, pjevaju i uživaju u svojim ulogama, a mi smo im dužni pružiti takve trenutke. Slikovnica je znanstveno obrađena na preko 900 uzoraka, na pitanja o tekstu i ilustracijama odgovaralo je mnoštvo učenika osnovnih škola, gradskih i seoskih sredina cijele Republike Hrvatske. Za mene kao autoricu teksta jednako su važna mišljenja i učenika i njihovih učitelja/ica, roditelja, baka i djedova a mišljenje Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta me potiče na daljnji rad.*“.⁸⁶

Stihovima ove slikovnice autorica šalje pozitivnu energiju i šalje poruku svakom djetetu koje će pročitati njene stihove: „*Ne bojte se! Radujte se! Imajte povjerenja u sebe! Čitajte dobre knjige! Veselite se životu! A kad osjetite nesigurnost, kad se uplašite da ne ćete moći uspjeti riješiti neki zadatak ili problem, kad se rastužite, budite sigurni da niste sami sa svojim sitnim ili krupnim brigama, da ima Netko tko neprestano brine o nama. Iako svaka pjesma nosi važne poruke, u završnim stihovima „Večernje molitve“ direktno upućujem dijete u komu će smjeru uputiti svoje misli da bi mirno i bez straha utonulo u san:*

„Lijepo misli k sebi zovi:

prijatelje, pogled majke,

dobre likove iz bajke,

⁸⁵ U razgovoru s autoricom slikovnice „Ja se mraka ne bojim“, Ljubicom Kolarić-Dumić, 12.3.2015.

⁸⁶ Isto.

Neku pjesmu koju voliš.

Dok se Anđelu Čuvaru

moliš,

mrak će nježno tvoje oči

u molitvi sklopiti.

I do jutra s tobom biti. ⁸⁷

Upravo ove riječi dokazuju tu vedru stranu autorice koja uvijek ide naprijed vođena pozitivnom energijom i vječitim optimizmom iz kojeg nastaju kvalitetna djela hrvatske književnosti.

⁸⁷ Isto.

5. ZAKLJUČAK

Svako dijete svoj prvi dodir s književnošću doživi već u najranijoj dobi kada mu roditelji, preko slikovnice, prenose životne situacije i upoznavanju ga sa svijetom koji ga okružuje. Listanjem i gledanjem slikovnice dijete će razvijati svoje emocije, empatije, kreativnost, maštu i stjecat će važne osobine ličnosti. Preko slikovnice dijete će na najprirodniji i sebi svojevrsan način učiti o svojoj okolini, ali i upoznavat će samog sebe kao ličnost. Kako je slikovnica kao književna vrsta često podcijenjena i zanemarena, roditelji i odgojitelji nisu ponekad ni svjesni koje blago ona krije i koliko je ona potrebna djetetu u najranijoj dobi. Dijete slikovnicu smatra svojim prijateljem, a ne sredstvom zabave. Po tome možemo zaključiti koliko je uloga slikovnice kod djeteta snažna i koliko je ta povezanost jaka i neraskidiva. Bitno je da se djetetu približavaju slikovnice koje će svojim sadržajem biti kompetentne za njegovu dob i daljni razvoj.

U današnje vrijeme svjedoci smo različitih, loših štiva koja nemaju ulogu od djeteta napraviti poštenog čovjeka sa svojim stavom i mišljenjem. Pred nama se nalazi primjer slikovnice čija autorica Ljubica Kolarić-Dumić promišlja svaku riječ koju napiše i kroz svoje stvaranje želi pružiti djetetu da mirno djetinjstvo bez nepotrebnog straha od okoline i ljudi koji se u njoj nalaze. Profesorica Jurdana u svome prikazu govori kako ovaj primjer slikovnice „Ja se mraka ne bojim“ može djecu potaknuti da postanu znatiželjni, maštoviti i hrabri ljudi koji će imati sposobnost formiranja vlastite vrijednosti i mišljenja o tome što je doista važno u životu. „*Ova slikovnica je artefakt koji se u našem hrvatskom prostoru pojavljuje u trenutku kada je svaki pravi primjer djece putokaz ka izgrađivanju vlastite osobnosti i sučeljavanje s vlastitim bićem, što je više nego dragocjeno*“⁸⁸, istaknula je prof. Jurdana.

Ljubica Kolarić-Dumić znala je prepoznati to blago i kroz svoju slikovnicu „Ja se mraka ne bojim“ doprijeti do dječjih umova. Ova se slikovnica pojavila kao glas iz pustinje koji pokazuje put do osjećaja najmlađih koji su dobili veliki poticaj na čitanje, na razmišljanje, na pjevanje, a što je najvažnije, na život bez straha.

⁸⁸ Jurdana, V., (2014.).

6. LITERATURA

Knjige:

- Batinić, Š., Majhut, B., (2000.), *Počeci slikovnice u Hrvatskoj*, u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 23.-38., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.
- Crnković, M., Težak, D., (2002.), *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955.g.*, Sveučilište u Zagrebu.
- Čačko, P., (2000.), *Slikovnica, njezina definicija i funkcije*, u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 12.-16., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.
- Čičko, H., (2000.), *Dva stoljeća slikovnice*, u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 17.-19., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.
- Hlevnjak, B., (2000.), *Kakva je to knjiga slikovnica?*, u: Javor, R., (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*, str. 7.-11., Zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb.
- Kosar, M., Rošker, C., (1999.), *O kakva je to čarolija?*, u: Paragvaj, S., (1999.), *Međunarodni stručno-znanstveni skup Likovna komunikacija u teoriji i praksi predškolskog odgoja*, Opatija; Dječji vrtić Opatija; Lovran: Općina Lovran.
- Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.
- Lice, S., (2013.), *Pogovor*, u: Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.
- Sočo, B., (1997.), *Dijete, odgajatelj, slikovnica*, Alinea, Zagreb.
- Špehar, M., (2013.) *Predgovor*, u: Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.

Mrežni izvori:

- Čitaj mi!, *O slikovnici*, <http://www.citajmi.info/slikovnica/> , preuzeto 27.5.2015.
- Dječji vrtić „Kustošija“, *Čitajmo djeci!*,
<http://www.vrtickustosija.zagreb.hr/default.aspx?id=78> , preuzeto 18.10.2014.
- Dječji vrtić „Tratinčica“, *Slikovnica*,
<http://www.vrtictratinčica.zagreb.hr/default.aspx?id=66> , preuzeto 16.9.2014.
- Doris Kovačić, <http://www.profil.hr/doris-kovacic> , preuzeto 18.10.2014.
- Hrvatski biografski leksikon, *Filipović Ivan*, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=6017>,
preuzeto 28.5.2015.
- Montessori odgajatelj, <http://www.udrugapuz.hr/montessori2.htm#5>, preuzeto
16.9.2014.
- Vjekoslav Vojo Radoičić,
http://hr.wikipedia.org/wiki/Vjekoslav_Vojo_Radoi%C4%8Di%C4%87 , preuzeto
18.10.2014.
- Vonta, T., Balič, F., (2011.), *Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama*, u:
Dijete, vrtić, obitelj, br. 66.,
http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=183379 , preuzeto
7.9.2014.

Članak u časopisu:

- Belamarić, D. (1996.), *Slikovnica kao dragocjenost, kao blago djetinjstva*, u: *Dijete, vrtić, obitelj*, br. 5.
- Jurdana, V., (2014.), Prikaz: ***Od valorizacije do afirmacije***: Razmišljanja o čitanju na temelju slikovnice „Ja se mraka ne bojim“ Ljubice Kolarić-Dumić, *Književnost i dijete*, Časopis za dječju književnost i književnost za mlade, god. III, br. 3.
- Lazzarich, M., (2008.), ***Razigrani mrak***, Ljubica Kolarić-Dumić: „Ja se mraka ne bojim“, Adamić, Rijeka, u: *Život i škola*, Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Osijek, br. 20., (2/2008.), god.56.
- Lazzarich, M., (2011.), ***Integrativne mogućnosti slikovnice u nastavi materinskoga jezika***, u: *Život i škola*, br. 26 (2/2011.), god. 57.
- Vidmarović, Đ., (2006.), ***Godišnja nagrada grada Rijeke o pjesništvu Ljubice Kolarić- Dumić***, Rijeci trebaju građani koji je vole i štite, *Novi list*, Rijeka, 13. lipnja 2006. Povodom dodjele *GODIŠNJE NAGRADE GRADA RIJEKE*, Ljubici Kolarić-Dumić za izuzetan doprinos dječjoj književnosti i poetskoj riječi za djecu.

Ostalo:

- Ćurić, M., ***Opečaćena sam Srijemom***, intervju s Ljubicom Kolarić-Dumić, iz osobnog arhiva Ljubice Kolarić-Dumić
- Martinović, I., Stričević, I., (2001.), ***Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu***, Libellarium, IV, 1, Pregledni znanstveni rad.
- ***O ilustratoru***, u: Kolarić-Dumić, Lj., (2013.), *Ja se mraka ne bojim*, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, Rijeka.
- Razgovor s autoricom slikovnice „Ja se mraka ne bojim“, Ljubicom Kolarić-Dumić, 12.3.2015.

Prilog broj 2.

Razgovor s autoricom slikovnice „*Ja se mraka ne bojim*“, Ljubicom Kolarić-Dumić.

1. Što pisanje predstavlja za Vas?

Pisanje je moja potreba poput disanja. Najbolji i najlakši način obraćanja bližnjemu i svijetu. Sve što nosim u sebi, misli, osjećaje, želje, radost, patnju, bol...moram podijeliti s drugim ljudima. Drukčije ne bih mogla živjeti.

2. Što Vas je navelo da pišete knjige namijenjene djeci, a ne odraslim osobama?

Možda sam po knjigama za djecu poznatija na hrvatskoj književnoj sceni, ali za odrasle pišem čak i više. Za djecu su mi objavljene četiri slikovnice, zbirka priča „Uz baku je raslo moje djetinjstvo“ i zbirka poezije „Igrajmo se radosti“.

3. Kako je nastala slikovnica „Ja se mraka ne bojim“? Što Vas je potaklo da pišete o mraku?

Sve o čemu pišem, izlazi iz mene, iz nekog dubokog izvora koji je i meni nepoznat. Ne znam što je sve skriveno u tom izvoru i kada će poteći i razliti se poput malenog potočića ili veće rijeke. Čini mi se da je Nečija ruka u moje srce zapisala bezbroj priča i pjesama, a ja onda svojim rukama – da bih mogla živjeti i disati – iz srca samo prenesem na papir da bi mogla nastati knjiga, koja duže ili kraće već živi svoj život u meni. Da ne pišem, ne bih mogla hodati od tolikoga tereta, ne bih mogla govoriti, gledati, svijet, radovati se, plakati. Kad podijelim radost, dvosturko se radujem, podijelim li bol, stostruko je manja. Strah nestaje ako kažem prijateljima da se bojim. Tako je nastala i slikovnica „Ja se mraka ne bojim“. U uvodnoj pričici slikovnice „Obojani mrak“, koja je u trećem izdanju zbog određenog broja stranica izbačena, a u četvrto izdanje se na moju radost ponovno vraća, govorim čitatelju kako sam se jako bojala mraka. Dakle, ono iznutra, ono što se nalazi duboko meni u nepoznatu izvoru, kad poželi van, među svijet djece ili odraslih, jednostavno iziđe bez moje volje, mene samo

primora da zapišem. Tako je u tom izvoru bila i želja da moj strah od mraka podijelim sa svima koji se boje, koji imaju isti problem, a moram priznati da nije ni malo lako nositi se sa strahovima, pa i sa strahom od mraka.

4. Zašto ste se odlučili pisati slikovnicu u obliku stihova i što ste htjeli postići masnije otisnutim slovima u tekstu?

Kako sam rekla u prethodnom odgovoru, sve što pišem, u meni već postoji. Tekst slikovnice „Ja se mraka ne bojim“ „stvoren“ je u stihu. Najprije kao relativno kratka pjesma, koju sam poslije proširila i dotjerivala do četvrtog izdanja. Važna značajka mogega književnog stvaralaštva jest neprekidno dotjerivanje, traženje novih, boljih izričaja, ritma, melodije. Bez obzira je li prozni i poetski tekst, pjesma ili priča, osluškujem svaku riječ, svaki glas kako zvuči, kako glasi rečenica ili stih ako je pojedina riječ na početku ili na kraju. Sve mi je važno. Zato u svakom novom izdanju ponešto izmijenim, jer smatram da trebam i moram uvijek stvoriti bolje, ljepše, melodioznije, sadržajnije, bogatije rečenice ili stihove. Tako je od male pjesme o mraku nastala sadržajno bogata, radosna i poučna slikovnica. Masnije otisnutim slovima istaknute su dvije osnovne poruke slikovnice: Radovati se životu! Radost bi trebala biti smisao života, ali je na žalost vrlo često potpuno obrnuto. Veselje zamjenjuje tuga, umjesto osmijeha na licu djeteta vidimo suze. Kad bi se odrasli češće zagledali u dječja uplakana lica, možda bi promijenili svoje ponašanje, pa i oni najbliži: roditelji, odgajatelji, učitelji. Blago ponašanje, pohvala umjesto kazne, nesebično i stalno pružanje ljubavi, model je za radosno u uspješno odrastanje djeteta u zdravu i sposobnu mladu osobu. Zato je važna poruka: I raduj se!_ Život bez straha trebao bi biti zapisan među najvažnijim dijelovima Obiteljskog zakona! Strah nam zaustavlja korake od najranije dobi. Ako se bojimo, sve što želimo i započnemo raditi, strah zaustavlja već na prvom koraku, kao da nam postavlja prepreku koju ne možemo preskočiti. Zato poručujem djetetu: I ne boj se! Također ističem veliku važnost molitve. Molitvom se obraćamo Nekom tko nas nikad ne će iznevjeriti, tko će čuti ako smo tužni, tko će vidjeti strah na našem licu, tko nas bezuvjetno voli kao što nas voli majka, a to je naš Nebeski Otac, naš Stvoritelj i Njegov Sin Isus, koji je poslan na Zemlju radi našega spasenja. Tko god pažljivo bude čitao slikovnicu, ovdje osobito mislim na učitelje/ice, koji će ove radosne i važne životne poruke prenositi djeci, pronaći će u tim stihovima – ne samo strah od mraka i kako ga se riješiti – nego čitav život djeteta, sve što se oko njega zbiva kad se spusti večer, kad se nebo okruni zvijezdama, kad sva priroda ode na spavanje, dok se odmaramo da bismo bili spremni za sutrašnji dan... Toliko se može iščitati iz svakog stiha da

na satu lektire, učenici dobro vođeni načinom učiteljice i nastavnim metodama, mogu stvoriti svoje priče, slike / ilustracije, glazbu o Prijatelju mraku.

5. Kako je došlo do suradnje Vas i slikara Vjekoslava Voje Radoičića i autorice glazbe Doris Kovačić?

Poznati hrvatski i svjetski slikar i ilustrator Vjekoslav Vojo Radoičić kao i skladateljica Doris Kovačić moji su višegodišnji suradnici. Oboje su, svako na svoj način doprinijeli ljepoti, i usudit ću se reći, raskoši ove slikovnice. Oboje sudjeluju u stvaranju mojih slikovnica, koje zbog razigranih boja gospodina Radoičića i predivne glazbe poznate skladateljice i voditeljice mnogih u svijetu poznatih i nagrađivanih pjevačkih zborova, sjedinjuju moje stihove stvarajući multimedijalne dječje knjige, koje posebno privlače dječju znatiželju. A kad god se sjetim reakcije gospodina Radoičića na moj prijedlog da zajednički radimo i četvrtu slikovnicu koja se zove „Ja se mraka ne bojim“, svaki put se od srca nasmijem. To sam rado spomenula i u priči „Obojani mrak“. Gospodin Radoičić me značajno pogledao upitavši: – A kako ću naslikati mrak?! Nastavak našega razgovora naći će čitatelji u uvodnoj priči slikovnice.

6. Na koji ste način htjeli da Vaša slikovnica utječe na razvoj djeteta? Mislite li da ona može imati terapijski utjecaj u svladavanju straha?

Najiskrenije bi bilo reći da ništa nisam mislila. Vjerujem da tako osjećaju svi književnici i drugi umjetnici koji svoja djela stvaraju kao što ih ja stvaram: Ispisujući iz dubine srca, iz nekog kutka, neke ladice prepune Božjega dara! No, ni jedno pravo umjetničko djelo nije bez poruke, jer i jest stvoreno da nam nešto poruči, da nas nečemu pouči, da nam uljepša i olakša život. To je bit umjetnosti. Slikovnica „Ja se mraka ne bojim“ stvorena je, satkana od straha pred mrakom. Djeci već na početku kažem, priznajem: – „Jako sam se bojala mraka“. A kad tako pristupite djetetu, istinito, bez skrivanja i laži, vi mu postajete prijatelj, postajete poput njega, netko u koga će on / ona imati povjerenja. Stoga kad slikovnicu predstavljam u školama, kad nakon kraćeg upoznavanja s učenicima, pitajući ih boji li se netko mraka, prva dignem ruku, svi koji se boje „hrabro“ će priznati ovaj veliki problem. Sigurna sam da tekst slikovnice djeluje ljekovito. Uvjerila sam se u to na brojnim susretima s djecom, u razgovoru o strahu od mraka, pažljivo slušajući odgovore i djece i odraslih osoba, koje su se prolazno susrele s tim problemom ili se s njim i dalje nose (ne bi se ni pomisliti moglo dok se ne počne

vršiti dublja analiza, otvoreno i iskreno razgovarati, koliko odraslih ljudi čitav život provede bojeći se noću biti sami u stanu, u nekom mračnom prostoru, u liftu...)

7. Zašto bi upravo ova slikovnica privukla dječje zanimanje i znatiželju?

Da ova slikovnica privlači dječje zanimanje i znatiželju, dokaz je i njezino četvrto izdanje koje je upravo u pripremi, moji brojni radosni književni susreti s djecom, čudesna predstavljanja slikovnice na kojima jednako uživaju i djeca i odrasli, na kojima svi postajemo djeca, priznajemo da se bojimo (ili da smo se bar jednom uplašili mraka). Tekst, šarenilo ilustracija i uglazbljena pjesma, sve privlači dječju znatiželju. Svi koji dođu na predstavljanje slikovnice ili u školama i knjižnicama na susretu sa mnom, uvjere se u to čim započne priča o „Prijetelju mraku“ pa do zadnjeg gotovo urnebesnog trenutka kad svi poželesudjelovati i ispričati svoj susret sa strahom od mraka. Vrijedno je promatrati dječja lica dok se „igraju“ s mrakom, kako „glume“ mrak, kazuju stihove, pjevaju i uživaju u svojim ulogama, a mi smo im dužni pružiti takve trenutke. Slikovnica je znanstveno obrađena na preko 900 uzoraka, na pitanja o tekstu i ilustracijama odgovaralo je mnoštvo učenika osnovnih škola, gradskih i seoskih sredina cijele Republike Hrvatske. Za mene kao autoricu teksta jednako su važna mišljenja i učenika i njihovih učitelja/ica, roditelja, baka i djedova a mišljenje Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta me potiče na daljnji rad.

8. Kakve su reakcije djece i odraslih na sadržaj koji nudi slikovnica „Ja se mraka ne bojim“?

Na ovo sam pitanje već odgovorila. Reakcije i djece i odraslih vrlo su pozitivne, a ako kažem da na predstavljanju slikovnice kao i na mojim brojnim susretima s učenicima, svi postajemo djeca, svi se radujemo, onda više ništa ne treba reći.

9. Možete li vi kao književnica poručiti roditeljima, odgajateljima i učiteljima na koji način da djecu uvedu u svijet književnosti?

Svojim primjerom kao što im pokazujemo kako treba živjeti. Uspjet ćemo ako im ponudimo samo pravo književno djelo, djelo koje ima obrazovne i odgojne kvalitete, ali koje i privlači dječju pažnju, koje je primjereno njihovoj dobi, ono što dijete može razumjeti i doživjeti na pravi način. Ovdje ću biti slobodna dati svoje mišljenje o lektirnim naslovima i tekstovima u čitankama naših škola. Mnogo bi se toga hitno trebalo izmijeniti u nastavnom procesu. Danas

je došla neka moda da svi pišu, ne znam zbog čega je tako, ali kao da nema drugih potrebitih zvanja ili svi misle da nešto moraju djeci reći. Relevantni književni kritičari i poznavatelji književnosti uvijek će ustvrditi da za djecu nije lako pisati, a u istinitost takva mišljenja uvjerila sam se dugogodišnjim predavanjem hrvatskoga jezika u osnovnoj školi, radeći u školskoj knjižnici, te kao majka i na kraju kao književnica.

10. Koju poruku želite poslati djeci putem slikovnice „Ja se mraka ne bojim“?

Ne bojte se! Radujte se! Imajte povjerenja u sebe! Čitajte dobre knjige! Veselite se životu! A kad osjetite nesigurnost, kad se uplašite da ne ćete moći uspjeti riješiti neki zadatak ili problem, kad se rastužite, budite sigurni da niste sami sa svojim sitnim ili krupnim brigama, da ima Netko tko neprestano brine o nama. Iako svaka pjesma nosi važne poruke, u završnim stihovima „Večernje molitve“ direktno upućujem dijete u komu će smjeru uputiti svoje misli da bi mirno i bez straha utočilo u san:

„Lijepe misli k sebi zovi:

prijatelje, pogled majke,

dobre likove iz bajke,

Neku pjesmu koju voliš.

Dok se Anđelu Čuvaru

moliš,

mrak će nježno tvoje oči

u molitvi sklopiti.

I do jutra s tobom biti.

Prilog broj 3.

Naslovna stranica slikovnice „*Ja se mraka ne bojim*“, autorice Ljubice Kolarić-Dumić, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, 2013. godina, Rijeka.

Naslovnu stranicu ilustrirao je Vjekoslav Vojo Radoičić.

Prilog broj 4.

Notni zapis pjesme „*Ja se mraka ne bojim*“, Ljubice Kolarić-Dumić, u: „*Ja se mraka ne bojim*“, Ljubica Kolarić-Dumić, Društvo hrvatskih književnika-Ogranak Rijeka, treće izmijenjeno i prošireno izdanje s CD-om, 2013. godina, Rijeka.

Autorica glazbe i notografije je Doris Kovačić.

JA SE MRAKA NE BOJIM

Ide Sanak Sklopiočić,
brzo će i k tebi doć.
Svjetiljčicu sam ugasi!
I ne boj se! Laku noć.

Ja se mraka ne bojim.
A ti? A ti? A ti? A ti?
Mrak najljepše snove nosi,
daruje nam noćni mir.

Mrak ne plaši malu djecu,
on se s njima igra rado.
A u sobi dok sve spava,
noćne sate nasmijava.

Mrak je dobar, čuva djecu,
malenu i onu jaču.
Kada odu na spavanje,
on ih tješi ako plaču.

Pomoli se, pričaj s mrakom,
povjeri mu svoje tajne!
Dok te sanak ne posjeti
i ne dođu zvijezde sjajne.

Ide sanak, sklopi oči,
brzo će i k tebi doć.
Svjetiljčicu sam ugasi.
I ne boj se! Laku noć.

Hrvatski dječji festival, Zagreb, 2006.

Ja se mraka ne bojim

Glazba: Doris Kovačić
Tekst: Ljubica Kolarić-Dumić

Mirno

D e A D h G

I - de sa - nak Sklo - pi - o - čić, br - zo će i kte - bi doć'. Svje - tilj - či - cu sam u - ga - si

4 A 3 A7 D D e

i ne - boj se, la - ku noć! Mrak ne pla - ši ma - lu dje - cu,

7 A D h e A

on se snji - ma i - gra ra - do, a u - so - bi, tek da zna - te, na - smi - ja - va no - čne

10 D D7 G D e A

sa - te. Ja se mra - ka ne bo - jim! A ti? A ti? A ti? A ti?

13 G D e A A7

Mrak je do - bar, sno - ve no - si, da - r - je nam no - ćni mir.

16 D e A D h G
Mrak je do-bar, ču-va dje-cu sla-bi-ju i o-nu ja-ču. Ka-da o-du na spa-va-nje,

19 A A7 D D e
on ih tje-ši a-ko pla-ču. Po-mo-li se, pri-čaj smra-kom,

22 A 3 D h G A A7
po-vje-ri mu svo-je taj-ne, dok te sa-nak ne po-sje-ti i ne do-đu zvi-je-zde

25 D D e A D
Coda
sjaj-ne. I-de sa-nak Sklo-pi-o-čić, br-zo će i kte-bi doć,
D.S. al Fine e poi Coda

28 h G A 3 A7 D
svje-tilj-či-cu sam u-ga-si i ne-boj se, la-ku noć!